

АКЦИСКИ ПЛАН [2022-2023] ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЈА ЗА ПРЕВЕНЦИЈА И ПРАВДА ЗА ДЕЦА [2022-2026]

СТРАТЕШКА ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 1:

Широк опсег на програми/услуги за секундарна превенција насочени кон ранливи категории на деца изложени на ризик да дојдат во судир со законот и кон нивните родители/старатели и семејства, што треба да ги спроведуваат установите за социјална заштита, локалните ГО/НВО и останатите релевантни чинители.

СТРАТЕШКА ЦЕЛ 1.1:

Програми/услуги за секундарна превенција насочени кон ранливи деца изложени на ризик да дојдат во судир со законот и нивните родители/законски старатели и семејства, изработени, подобрени и приспособени од Центрите за социјална работа (ЦСР), полицијата, МОН, од локалната самоуправа и ГО /НВО на ниво на општински плански регион.

Показател 1.1.1: Релевантните искуства и знаења на Центрите за социјална работа (ЦСР), локалните ГО/НВО и останатите релевантни засегнати страни се користат како градиво за подобрување на постојните програми/услуги и практики за секундарна превенција и осмислување на План за секундарна превенција заснован на докази на општинско ниво.

Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај:	
# Организирање работилници со ЦСР, локални ГО/НВО и други засегнати страни за да се направи листа на постојните и на програмите/услугите за секундарна превенција што недостасуваат и да се прегледаат практиките за	<ol style="list-style-type: none"> Изготвен образец - листа за впишување на постојните програми/услуги за секундарна превенција кои постојат во секоја општина; Листа на <u>постојни програми/услуги за секундарна превенција</u> и практики што имаат перспектива/потенцијал, 	Државен совет за превенција на детско престапништво	МТСП/ЦСР, ГО/НВО, Советите на општините, општинските совети за превенција на детско престапништво и ЗЕЛС	ноември 2022 година	Декември 2022 година	МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери

<p>секундарна превенција што ветуваат на ниво на општински плански регион и впишување во посебен образец - листа.</p>	<p>насочени кон советување и давање насоки на <u>родители/старатели/семејства</u> на ранливи деца во секоја општина во рамки на општинските плански региони.</p> <p>3. Листа на <u>постојните програми/услуги за секундарна превенција</u> и практики што ветуваат во секоја од општините кои се насочени кон тоа да ги спречат ранливите деца да отсутуваат или предвремено да го напуштат училиштето.</p> <p>4. Листа на <u>постојните програми/услуги за секундарна превенција</u> и практики што ветуваат кои се насочени кон тоа да ги спречат ранливите деца да влезат во ризик, како што се децата кои работат на улица, децата кои живеат во населби без уредена инфраструктура или области со концентрација на економски и социјални проблеми, децата што припаѓаат на етнички или други малцински групи и групи со ниски приходи, бремените девојчиња, децата на родители кои се зависни од алкохол и/или</p>					
---	---	--	--	--	--	--

	<p>дрога, деца на родители кои се во затвор и децата од семејства погодени од насилство.</p> <p>5. Листа на <u>постојните програми/услуги за секундарна превенција и практики што ветуваат кои се насочени кон позитивни промени во локалните заедници и/или врсничките односи на ранливите деца во секоја општина.</u></p> <p>6. Листа на програми/услуги и практики за секундарна превенција што недостасуваат, а се насочени кон ранливите деца изложени на ризик да дојдат во судир со законот и/или нивните родители/старатели и семејства во секоја општина во рамки на општински плански региони.</p>					
<p>Показател 1.1.2: Број на ранливи деца изложени на ризик да дојдат во судир со законот и нивните родители/старатели и семејства на ниво на општина консултирани во изработката на Планот за секундарна превенција заснована на докази.</p>						
Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај:	
# Организирање <u>дискусии во фокус групи со ранливите деца</u> и нивните	1. Планот за секундарна превенција на секоја општина ги зема предвид специфичните потреби,	Народен правобранител	Младински образовен форум, УНИЦЕФ и Државен совет за превенција на детско	Ноември 2022 година	Февруари 2023 година	МП, УНИЦЕФ и други домашни

<p>родители/старатели, претставници на институции и членови на заедницата за да се разберат нивните потреби и ставови околу секундарната превенција во град Скопје</p>	<p>проблеми, грижи, интереси и <u>ставови на ранливите деца</u> кои се изложени на ризик да дојдат во судир со законот.</p> <p>2. Планот за секундарна превенција (секоја општина) во Скопје (како пилот општина) ги зема предвид специфичните потреби, проблеми, грижи, интереси и <u>ставови на родителите/старателите</u> на ранливите деца.</p> <p>3. Увидот во Извештајот во <u>приоритетите</u> на ранливите деца и нивните родители/старатели како и членовите на заедницата во однос на програмите/услугите за секундарна превенција во Скопје</p>		<p>престапништво</p>			<p>или странски партнери</p>
<p>Показател 1.1.3: Програми/услуги и практики за секундарна превенција засновани на докази насочени кон позитивни промени во животот на ранливите деца и нивните семејства, училиштата, локалните заедници и врничките односи кои ги спроведуваат Центрите за социјална работа (ЦСР), другите релевантни стручни лица и локалните ГО/НВО врз основа на Планот за секундарна превенција заснована на докази на секоја општина и доволен број на ангажиран кадар/стручни лица.</p>						
<p>Активности:</p>	<p>Очекувани резултати:</p>	<p>Надлежен орган:</p>	<p>Партнери:</p>	<p>Временска рамка:</p>		<p>Буџет:</p>
<p># Организирање <u>студиска посета</u> за членовите на Државниот совет за превенција на детско</p>	<p>1. Учесникот на студиската посета ги документира програмите/услугите за секундарна превенција релевантни за неговата агенција и за Државниот</p>	<p>Државен совет за превенција на детско престапништво и</p>	<p>МТСП/ЦСР, МВР, МОН, ГО/НВО</p>	<p>Мај 2023</p>	<p>Септември 2023</p>	<p>МП, УНИЦЕФ и други домашни или</p>

<p>престапништво и релевантните органи во некоја од земјите во регионот која има спроведено широк опсег на иновативни програми/услуги за секундарна превенција засновани на докази.¹</p>	<p>Совет, со цел да се <u>обезбеди одржливост</u> на процесот на учење.</p> <p>2. Учесникот на студиската посета организира <u>информативна сесија(и)</u> за Државниот совет и неговото раководство и колегите со цел да ги запознае со релевантните програми/услуги за секундарна превенција и да обезбеди стекнување на знаење на ниво на целиот орган.</p>	<p>УНИЦЕФ и МП</p>				<p>странски партнери</p>
<p># Осмислување на План за секундарна превенција заснована на докази и механизам за упатување на ниво на општина.</p>	<p>1. Добро аргументиран План за секундарна превенција осмислен на таков начин да ги спречува ранливите деца да дојдат во судир со законот, да придонесува за нивниот <u>хармоничен развој и успешна социјализација</u> и <u>да им даде поддршка на родителите/старателите</u> и семејствата на ранливите деца во давањето грижа и заштита при тоа водејќи сметка за добросостојбата на децата во секоја општина.</p> <p>2. Идентификуван е најмалку еден <u>промотор</u> во системот на социјална заштита кој ќе ја промовира секундарната</p>	<p>Државен совет за превенција на детско престапништво</p>	<p>МТСП, МОН,МВР Народен правобранител</p>	<p>Континуирано</p>	<p>МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери</p>	

¹ Оваа активност може да се комбинира со студиската посета што се однесува на програмите за рана интервенција за децата под минималната возраст за кривична одговорност што се впуштиле во престапништво (види стратешка приоритетна област 2).

	<p>превенција на национално ниво и потенцијалните пилот-програми за секундарна превенција на ниво на општина.</p> <p>3. Ангажирање на доволно кадар/стручни лица во секторите надлежните организациски единици на полицијата, социјалната заштита, образованието и локалната самоуправа за спроведување на План за секундарна превенција на општинско ниво.</p> <p>4. Достапност на <u>ефективни механизми за упатување</u> кон системот за детска заштита, системот за социјална заштита, образовниот систем и здравствениот систем за ранливите деца и нивните родители/старатели и семејства во секоја општина.</p> <p>5. Осмислување, организација, следење и евалуација на <u>пилот-програма за секундарна превенција</u> која се фокусира на ранливите деца кои остануваат во сопственото семејство и во нивното локално училиште истовремено добивајќи интензивна поддршка од ЦСР.</p>				
--	--	--	--	--	--

<p># Спроведување на програми/услуги за секундарна превенција и практики кои се насочени кон <u>советување и насочување на родителите/старателите</u> и семејствата на ранливите деца во секоја општина.</p>	<p>1. Најмалку едно <u>советувалиште за секундарна превенција</u> по општински плански регион кое нуди советување и насоки за родителите/старателите и семејствата на ранливите деца, вклучувајќи и телефонска линија, дневен престој; поддршка на нестабилните семејства и семејствата во конфликт; групи за поддршка родителите/семејството; курсеви/програми за родителски вештини, улоги и обврски и детски развој; курсеви за позитивни односи меѓу родителот и детето; и други програми/услуги засновани на докази.</p> <p>2. Советување и насоки за <u>пошироките семејства</u> со цел на ранливите деца без (доволна/стабилна) родителска грижа да им се обезбеди стабилна и хармонична семејна средина во секој плански регион.</p> <p>3. Посебно внимание за <u>особено ранливите семејства</u> погодени од економски, социјални и/или културни предизвици, особено</p>	<p>МТСП и ЗЕЛС</p>	<p>Координатори на плански региони</p>	<p>Декември 2022</p>	<p>МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери</p>
--	---	--------------------	--	----------------------	---

	семејствата мигранти и бегалци во секоја општина.				
# Спроведување на програми/услуги за секундарна превенција и практики кои се насочени кон тоа да ги спречат децата да <u>отсутнуваат и предвремено да го напуштаат училиштето (образованието) во секоја општина.</u>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Мапирање на општините во кои има поголем број деца незапишани во училиште или кои предвремено го напуштаат училиштето. 2. Серија национални регионални работни средби организирани во соработка со МОН и идентификуваните општини со цел да се разговара и да се исполни нивната обврска јавното основно и средно образование да биде достапно за сите деца. 3. Достапност на широк опсег на пазарно-ориентирани <u>стручни обуки</u> во секоја општина. 4. Воведување <u>позитивна училишна дисциплина</u> и почитување на општествените и културните вредности во основните и средните училишта во секоја општина. 5. Училиштата да служат како соодветни <u>центри за упатување</u> со цел обезбедување медицински, советодавни и други услуги за ранливите деца, особено децата кои злоупотребуваат алкохол, дрога и други супстанции и децата кои страдаат од злоупотреба, 	МОН	Општините, Град Скопје, Државен просветен инспекторат/општински просветни инспектори	Декември 2022	МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери

	<p>занемарување, виктимизација и експлоатација, во секоја општина.</p> <p>6. Учениците во средните училишта <u>да имаат свои претставници во органите</u> кои ја формулираат училишната политика, вклучително и политиката за дисциплина и да учествуваат во донесувањето одлуки.</p>				
<p># Спроведување на секундарни превентивни програми/услуги и практики кои се насочени кон тоа да спречат ранливите деца да дојдат во судир со законот и кон позитивни промени во локалните заедници и/или врсничките односи на ранливите деца во секоја општина.</p>	<p>1. Сензибилизација за потребите, проблемите, грижите, интересите и ставовите на <u>особено ранливите деца</u>, особено децата кои живеат/работат на улица, децата кои живеат во населби без уредена инфраструктура или со концентрација на економски или социјални проблеми, децата кои припаѓаат на етнички или други малцински групи и групи со ниски приходи, што се дел од дејствија извршени во групи, бремените девојчиња, децата на родители кои се зависни од алкохол и/или дрога, децата на родители кои се во затвор и децата од семејства погодени од насилство, во секоја</p>	<p>Државен совет за превенција на детско престапништво, Агенција за млади и спорт и општините/Град Скопје</p>	<p>Народен правобранител</p>	<p>Декември 2022</p>	<p>МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери аљдета – допис до ЦСР</p>

	<p>општина.</p> <p>2. Широк опсег на <u>достапни услуги засновани во заедницата</u> кои одговараат на посебните потреби, проблеми, грижи, интереси и ставови на ранливите деца, меѓу другото и структурирани рекреативни, културни и спортски објекти и младински клубови, во секоја општина.</p> <p>3. Финансиска и друг тип на поддршка од буџетот на РСМ на <u>доброволните ГО/НВО</u> кои обезбедуваат услуги од секундарната превенција на ранливите деца и/или нивните родители/старатели и семејства во секоја општина.</p>				
<p># Зголемување на свеста на медиумите за нивната широка општествена улога и одговорност, како и нивното влијание врз (ранливите) деца на национално ниво и општинско ниво.</p>	<p>1. Медиумите обезбедуваат <u>информации</u> за постоењето на услуги, капацитети и можности за децата во општеството, на национално и општинско ниво.</p> <p>2. Медиумите ги прикажуваат <u>позитивните придонеси</u> на (ранливите) деца за општеството воопшто, а особено за нивните заедници.</p> <p>3. Медиумите го <u>минимизираат нивото</u> на</p>	<p>Државен совет за превенција на детско престапништво,</p>	<p>Агенција за аудио – визуелни услуги, Здружение на новинари на Македонија (ЗАМ), Народен правобранител, Судско медиумски совет</p>	<p>Декември 2022</p>	<p>МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери</p>

	порнографија, дрога, насилство и експлоатација на национално и општинско ниво.					
Показател 1.1.4: Број на ранливи деца и/или нивните родители/старатели и семејства кои ги искористиле индивидуално-приспособените програми/услуги за секундарна превенција на општинско ниво.						
Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај:	
# Следење и <u>евалуација</u> на програмите/услугите за секундарна превенција за ранливите деца и нивните родители/старатели и семејства во секоја општина.	<p>1. Методологии засновани на докази кои се користат за <u>индивидуално приспособување на плановите за секундарна превенција</u> според потребите на детето (децата) и родителите/старателите и семејствата, на пр. консултации за случаите со цел заштита на децата, договори за однесување, водење на случаи итн.</p> <p>2. <u>Број на ранливи деца</u> на ниво на општина кои учествувале во програми/услуги за секундарна превенција приспособени според нивните потреби и покажуваат некаква позитивна промена во нивните животи.</p> <p>3. <u>Број на ранливи деца кои неоправдано отсутствувале од училиште и го напуштиле</u></p>	Државен совет за превенција на детско престапништво,	МТСП	Континуирано		МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери

	<p><u>образованието</u> на ниво на општина.</p> <p>4. <u>Број на ранливи родители/старатели</u> и/или семејства на ниво на општина кои учествувале во програмите/услугите за секундарна превенција прилагодени според нивните потреби и покажуваат некаква позитивна промена во нивните животи.</p> <p>5. Законска примена на <u>системот за одобрување на лиценцирани даватели на услуги</u> за ГО/НВО за обезбедување делотворни и ефикасни програми/услуги за секундарна превенција на ниво на општина.²</p>				
<u>СТРАТЕШКА ЦЕЛ 1.2:</u>					
<p>Изработка на упатства за стручните лица од Центрите за социјална работа (ЦСР), ГО/НВО, полицијата, образованието и од локалната самоуправа за реализација на секундарните превентивни програми/услуги за ранливите деца изложени на ризик да дојдат во судир со законот и нивните родители/законски старатели и семејства, и зајакнување на капацитетот на вработените да ги применуваат упатствата по пат на систематска и континуирана надградба на капацитетите.</p>					
<p><u>Показател 1.2.1:</u> Подготвени се упатства за стручните лица од Центрите за социјална работа (ЦСР), полицијата, образованието и локалната самоуправа и локалните ГО/НВО за примена и реализацијата на програмите/услугите за секундарна превенција за ранливите деца и нивните родители/старатели и семејства преку партиципативен процес.</p>					
Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери	Временска рамка:	Буџет:

² Овој систем за акредитација може да се комбинира со системот за акредитација што се однесува на програмите за рана интервенција за децата под минималната возраст за кривична одговорност што се впуштиле во престапништво (види приоритетна област 2).

				Почеток:	Крај:	
# Организирање на серија консултации со релевантните чинители за да се <u>добие нивниот придонес кон упатствата</u> за секундарна превенција.	Упатства за програми/услуги за секундарна превенција за ранливи деца и нивните родители/старатели и семејства изработени преку <u>партиципативен процес</u> . <u>Ставовите и придонесот</u> на стручните лица од ЦСР, ГО/НВО, полицијата, образованието и локалната самоуправа се земени предвид при изработката на упатствата.	Државен совет за превенција на детско престапништво	МТСП, МОН, МВР, ГО/НВО и општини	Јануари 2023-септември 2023		МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери
# Изработка на <u>Национални упатства</u> за програми/услуги за секундарна превенција за ранливите деца и нивните родители/старатели и семејства.	1. Изработени се упатства за програми/услуги за секундарна превенција за ранливите деца и нивните родители/старатели и семејства. 2. Упатствата за програми/услуги за секундарна превенција се одобрени од надлежниот орган.	Државен совет за превенција на детско престапништво	МТСП, МОН, МВР, ГО/НВО и општини	Јануари 2023-септември 2023		МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери
Показател 1.2.2: Спроведени се обуки за обучувачите за упатствата се на национално ниво, а спроведени се и работилници за упатствата за стручните лица од Центрите за социјална работа, образованието, полицијата и локалната самоуправа и локалните ГО/НВО на општинско ниво.						
Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај:	
# Спроведување на обука(и) за обучувачи за упатствата на	1. Најмалку еден/двајца обучувачи од секоја општина се <u>обучени за</u>					

<p>национално ниво.</p>	<p><u>упатствата</u> за реализација на програмите/услугите за секундарна превенција за ранливи деца и нивните родители/старатели и семејства.</p> <p>2. Најмалку еден/двајца обучувачи од секоја општина се обучени за спроведување на <u>интерактивни и интердисциплинарни работилници</u> за упатствата за стручните лица од ЦСР, локалните ГО/НВО, полицијата, образованието и локалната самоуправа.</p>	<p>Државен совет за превенција на детско престапништво и УНИЦЕФ</p>	<p>МТСП, МОН,МВР, ГО/НВО и општини</p>	<p>Февруари – ноември 2023</p>	<p>УНИЦЕФ</p>
<p># Спроведување <u>работилници</u> на општинско ниво за стручните лица од ЦСР, локалните ГО/НВО, полицијата, образованието и локалната самоуправа за Примена на упатствата</p>	<p>1. Број на вработени кои обезбедуваат програми/услуги за секундарна превенција за ранливите деца и нивните родители/старатели и семејства во секоја општина кои се <u>обучени за примена на упатствата</u>.</p> <p>2. Број на обучен персонал <u>сигурен во својата способност да ги реализира</u> програмите/услугите за секундарна превенција за ранливите деца и нивните родители/старатели и семејства во секоја општина.</p> <p>3. Извршени се <u>најмалку две</u> мониторинг посети во секоја општина за да се</p>	<p>Државен совет за превенција на детско престапништво и УНИЦЕФ</p>	<p>МТСП, МОН,МВР, ГО/НВО и општини</p>	<p>Февруари – ноември 2023</p>	<p>УНИЦЕФ</p>

	<p>провери дали обучениот персонал ги води програмите/услугите за секундарна превенција во согласност со упатствата.</p> <p>4. Број на обучен персонал кој реализира програми/услуги за секундарна превенција за ранливите деца и нивните родители/старатели и семејства <u>во согласност со упатствата</u> во секоја општина.</p> <p>5. Спроведени се најмалку <u>5 основни работилници за континуирана едукација</u> за упатствата, за новиот и постојниот персонал во секоја општина. (во пет општини) да се размисли како да се дефинира</p>				
--	---	--	--	--	--

СТРАТЕШКА ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 2:

Се спроведува широк опсег на програми/услуги за рана интервенција насочени кон децата под минималната возраст за кривична одговорност (<14 години) кои се впуштиле во престапништво (<МВКО) и нивните родители/законски старатели и семејства од страна на установите за социјална заштита, локалните ГО/НВО и другите релевантни чинители.

СТРАТЕШКА ЦЕЛ 2.1:

Постојат програми/услуги за рана интервенција насочени кон децата под минималната возраст за кривична одговорност (<14 години) кои се впуштиле во престапништво (<МВКО) и нивните родители/старатели и семејства кои се креирани, осовременети и индивидуално приспособени од Центрите за социјална работа (ЦСР), Полицијата, МОН, чинителите од локалната самоуправа и локалните ГО/НВО од

општинскиот плански регион.

Показател 2.1.1: Практиките што ветуваат и релевантните искуства од Центрите за социјална работа (ЦСР), полицијата, МОН, чинителите од локалната самоуправа и локалните ГО/НВО се користат како градиво за подобрување на постојните програми/услуги и практики за рана интервенција и изработка на План за рана интервенција на ниво на општина.

Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај:	
# Организирање работилници со ЦСР, локални граѓански организации/НВО и други засегнати страни за да се направи Листа на постојните програми/услуги за рана интервенција и да се забележат сите практики што ветуваат кога станува збор за рана интервенција на општински плански регион и впишување во посебен образец – Листа.	<p>1. Листа на постојните програми/услуги за рана интервенција и практики што ветуваат кои ги третираат причините за престапничкото однесување на децата <МВКО и/или зајакнување на заштитните фактори кои можат да ја поттикнат отпорноста во секоја општински плански регион.</p> <p>2. Листа на програми/услуги и практики за рана интервенција што недостасуваат, а се однесуваат на а деца <МВКО и/или нивните родители/старатели и семејства во секоја општина.</p>	Државен совет за превенција на детско престапништво,	МТСП/ЦСР, ГО/ НВО, Советите на општините, општинските совети за превенција на детско престапништво	Ноември 2022 година	Декември 2022 година	МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери
<p>Показател 2.1.2: Број на деца под минималната возраст за кривична одговорност кои се впуштиле во престапничко однесување (<МВКО) и нивни родители/старатели и семејства што се консултирани при изработката на План за рана интервенција на општинско ниво.</p>						
Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:

		орган:		Почеток:	Крај:	
# Организирање <u>дискусии во фокус групи со децата</u> <МВКО и нивните родители/старатели за да се разберат нивните потреби и ставови во однос на раната интервенција во град Скопје .	<p>1. Планот за рана интервенција на секоја општина ги зема предвид специфичните потреби, проблеми, грижи, интереси и ставови на децата <МВКО.</p> <p>2. Планот за рана интервенција во град Скопје ги зема предвид специфичните потреби, проблеми, грижи, интереси и <u>ставови на родителите/старателите</u> на децата <МВКО.</p> <p>3. Увид во Извештајот за <u>приоритетите</u> на децата <МВКО и нивните родители/старатели во однос на програмите/услугите за рана интервенција во град Скопје.</p>	Народен правобранител	Државен совет за превенција на детско престапништво Младински образовен форум, УНИЦЕФ	Декември 2022 година	Април 2023 година	МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери
<p>Показател 2.1.3: Центрите за социјална работа (ЦСР), другите релевантни стручни лица и локалните ГО/НВО спроведуваат програми/услуги и практики за рана интервенција засновани на докази кои ги третираат причините за престапничкото однесување на децата <МВКО и/или ги зајакнуваат заштитните фактори кои можат да ја поттикнат отпорноста, согласно планот за рана интервенција на секоја општина со помош на доволен број на ангажирани вработени/стручни лица.</p>						
Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај:	
# Организирање на <u>студиска посета за релевантните органи</u> во земја во регионот која има спроведено широк опсег на иновативни програми и услуги за	<p>3. Учесникот во студиската посета ги документира програмите/услугите за рана интервенција релевантни за нејзината/неговата институција со цел да се <u>поведе сметка за одржливост</u> на процесот на стекнување знаења.</p> <p>4. Претставникот на секој орган што учествувал во студиската посета</p>	Државен совет за превенција на детско престапништво и УНИЦЕФ	МТСП, МОН, МВР, ГО/НВО	Мај 2023	Септември 2023	МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери

рана интервенција базирани на докази. ³	организира информативна сесија(и) за Државниот совет и за неговото раководство и колегите со цел да ги запознае со релевантните програми/услуги за рана интервенција и да се погрижи за стекнување знаења на ниво на институција.				
# Развивање План за рана интервенција заснована на докази и механизам за упатување на ниво на општински плански регион.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Добро аргументиран план за рана интервенција наменета да ги третира причините за престапничкото однесување на децата <МВКО и/или да ги <u>зајакне заштитните фактори</u> за децата, нивните родители/старатели, семејствата, училиштата и заедниците кои можат да ја поткрепат отпорноста во секој општински плански регион 2. Да се идентификува најмалку еден промотор во системот на социјална заштита кој ќе промовира рана интервенција на национално ниво и можни пилот-програми за рана интервенција на ниво на општински плански регион. 3. Ангажирање на доволно кадар/стручни лица во секторите на полицијата, социјалната заштита, образованието и локалната самоуправа за спроведување на стратегиите за рана интервенција на општинско ниво. 	Државен совет за превенција на детско престапништво	МТСП, МОВ, МВР, ГО/НВО, општини	2023	МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери

³ Оваа активност може да се комбинира со студиската посета што се однесува на секундарните превентивни програми за ранливи деца изложени на ризик да дојдат во судир со законот (види приоритетна област 1).

	<p>4. <u>Достапност на ефективни механизми за упатување</u> кон системот за детска заштита, системот за социјална заштита, образовниот систем и здравствениот систем за децата <МВКО и нивните родители/старатели и семејства во секоја општина.</p> <p>5. Дизајниран, организиран, следен и оценет пилот за рана интервенција, кој се фокусира на децата под МВКО кои остануваат со своето семејство и во нивното локално училиште додека добиваат интензивна поддршка од ЦСР.</p>				
<p># Спроведување на програми/услуги и практики за рана интервенција кои се однесуваат на причините за престапничкото однесување на децата <МВКО и/или ги зајакнуваат заштитните фактори во секоја општина.</p>	<p>1. Сензибилизација за децата <МВКО да не се доживуваат само како деца кои извршиле кривични дела, <u>туку како деца на кои им е потребна посебна грижа и заштита па дури и специјализиран третман</u> во секоја општина.</p> <p>2. Широк опсег на <u>достапни услуги засновани во заедницата</u> кои одговараат на посебните потреби, проблеми, грижи, интереси и ставови на децата <МВКО, вклучително и структурирани рекреативни, културни и спортски објекти; дополнителна едукација) и третирање на проблемите во однесувањето на детето, во секоја општина.</p> <p>3. Услуги за <u>поддршка и советување за родители/старатели</u> на деца <МВКО засновани во заедницата,</p>	<p>Државен совет за превенција на детско престапништво</p>	<p>МТСП, МОВ, МВР, ГО/НВО, општини</p>	<p>2023</p>	<p>МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери</p>

	<p>вклучително и телефонска линија, курсеви/програми за родителски вештини, семејно советување, третман за злоупотреба на супстанции во семејството, медијација и менторство, во секоја општина.</p> <p>4. Програми во основните и средните училишта да се спречи децата <МВКО да отсаствуваат <u>од часови и предвремено да го напуштат училиштето</u> (образованието) во секоја општина.</p> <p>5. <u>Училиштата</u> служат како соодветен ресурс и центри за упатување кон услугите за поддршка на децата <МВКО во секоја општина.</p> <p>6. <u>Достапност на алтернативните сместувања</u> како мерка во краен случај и за најкраток соодветен временски период, вклучително згрижување, групни домови и институционално сместување, за децата <МВКО за кои програмите/услугите засновани во семејството не успеале, а поширокото семејство не било во состојба да ја обезбеди потребната поддршка во секоја општина.</p> <p>7. Финансиска и друг тип на поддршка од буџетот на РСМ на <u>доброволните ГО/НВО</u> кои обезбедуваат услуги за рана интервенција за децата <МВКО и/или нивните родители/старатели и семејства во секоја општина.</p>				
<p>Показател 2.1.4: Број на деца <МВКО и/или нивните родители/старатели и семејства што биле корисници на индивидуално</p>					

приспособените програми/услуги за рана интервенција на општинско ниво.

Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај:	
# Следење и евалуација на програмите/услугите за рана интервенција за децата <МВКО и нивните родители/старатели и семејства во секоја општина.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Методологии засновани на докази кои се користат за <u>индивидуално приспособување на плановите за рана интервенција според потребите на детето/децата и родителите/старателите и семејствата</u>, на пр. консултации за случај со цел заштита на децата, договори за однесување, водење на случаи итн. 2. <u>Број на деца <МВКО на општинско ниво кои биле опфатени со програмите/услугите за рана интервенција индивидуално прилагодени на нивните потреби и зајакнати за најмалку еден или два фактори на заштита.</u> 3. <u>Број на деца <МВКО на општинско ниво на кои им била пружена поддршка заснована во семејството која не била доживеана како казна</u>, туку како можност да им се помогне да ја разберат неприфатливоста на нивното однесување и последиците од таквото однесување. 4. <u>Број на деца <МВКО на општинско ниво кои биле сместени надвор од семејството</u>, одвоени од децата во судир со законот (\geqМВКО) во 	Државен совет за превенција на детско престапништво	МТСП, МОН, МВР, ГО/НВО, општини	Ноември 22	Март 2023	МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери

	<p>период од повеќе од шест месеци.</p> <p>5. <u>Број на деца < МВКО кои неоправдано отсутувале од часови и го напуштиле училиштето</u></p> <p>6. <u>Број на родители/старатели на деца <МВКО на општинско ниво кои биле опфатени со советување или со програмите/услугите за поддршка приспособени на нивните потреби и зајакнати за најмалку еден или два заштитни фактори.</u></p> <p>7. Законска примена на <u>системот за одобрување на даватели на услуги</u> за ГО/НВО за да се обезбедат делотворни и ефикасни програми/услуги за рана интервенција на општинско ниво.⁴</p>					
СТРАТЕШКА ЦЕЛ 2.2:						
<p>Изработка на упатства за Центрите за социјална работа (ЦСР), другите релевантни стручни лица и ГО/НВО за водење на програмите/услугите за рана интервенција за децата под минималната возраст за кривична одговорност кои се впуштиле во престапништво (<МВКО) и нивните родители/законски старатели и семејства, додека капацитетот на нивниот персонал за примена на упатствата се надградува по пат на континуирана надградба на капацитетите.</p>						
<p>Показател 2.2.1: Изработени се упатства за Центрите за социјална работа (ЦСР), другите релевантни стручни лица и ГО/НВО за водење на програмите/услугите за рана интервенција за децата под минималната возраст за кривична одговорност кои се впуштиле во престапничко однесување (<МВКО) и нивните родители/старатели и семејства преку партиципативен процес.</p>						
Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај:	
# Организирање на серија консултации	1. Упатствата за програми/услуги за рана интервенција за децата <МВКО	Државен совет за превенција	МТСП, МОН, МВР, ГО/НВО,	Ноември 22 - Март 2023		МП, УНИЦЕФ и други домашни или

⁴ Овој систем за акредитација може да се комбинира со системот за акредитација што се однесува на програмите за секундарна превенција за ранливите деца изложени на ризик да дојдат во судир со законот (види приоритетна област 1).

со релевантните институции за да се добие <u>нивниот придонес кон упатствата</u> за рана интервенција.	и нивните родители/старатели и семејства се изработени преку <u>партиципативен процес</u> . 2. Во изработката на упатствата земени се предвид <u>ставовите и придонесот</u> на вработените во Центрите за социјална работа (ЦСР), полицијата, МОН, чинителите од локалната самоуправа и ГО/НВО.	на детско престапништво	општини		странски партнери	
# Изработка на упатства за програми/услуги за рана интервенција за деца <МВКО и нивните родители/старатели и семејства.	3. <u>Подготвени</u> се упатства за програми/услуги за рана интервенција за ранливи деца <МВКО и нивните родители/старатели и семејства. 4. Упатствата за програмите/услуги за рана интервенција се одобрени од надлежни органи	Државен совет за превенција на детско престапништво	МТСП, МОН, МВР, ГО/НВО, општини	Ноември 22 - Март 2023	МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери	
Показател 2.2.2: Спроведување обуки за обучувачи за упатства на национално ниво и спроведување работилници за упатствата за вработените во Центрите за социјална работа (ЦСР), другите релевантни стручни лица и ГО/НВО на општинско ниво.						
Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај:	
# Спроведување обука(и) на обучувачи за упатствата на национално ниво.	3. Најмалку еден/двајца обучувачи од секој општински плански регион се <u>обучени за упатствата</u> за програми/услуги за рана интервенција за деца <МВКО и нивните родители/старатели и семејства. 4. Најмалку еден/двајца обучувачи од секоја општина се обучени за спроведување <u>на интерактивни и интердисциплинарни работилници</u> за упатствата за вработените во Центрите за социјална работа (ЦСР),	Државен совет за превенција на детско престапништво	МТСП, МОН, МВР, ГО/НВО, општини	Ноември 22 - Март 2023		МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери

	полицијата, МОН, чинителите од локалната самоуправа и ГО/НВО.				
# Спроведување работилници за вработените во Центрите за социјална работа (ЦСР), полицијата, МОН, чинителите од локалната самоуправа и ГО/НВО за Националните упатства на ниво на општински плански регион.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Број на кадар/ стручни лица од општински плански регион, кои ги водат програмите/услугите за рана интервенција за децата <МВКО и нивните родители/старатели и семејства <u>обучени за упатствата.</u> 2. Број на обучениот кадар /стручните лица во секој општински плански регион кои се <u>чувствуваат сигурно во својата способност да ги водат програмите/услугите за рана интервенција за децата <МВКО и нивните родители/старатели и семејства.</u> 3. Извршени се најмалку <u>2 мониторинг посети</u> на секој општински плански регион со цел следење на обучениот персонал/стручни лица кои ги водат програмите/услугите за рана интервенција во согласност со упатствата. 4. Број на обучен кадар/стручни лица во секој општински плански регион кој ги води програмите/услугите за рана интервенција за децата <МВКО и нивните родители/старатели и семејства <u>во согласност со упатствата.</u> 5. Спроведени се најмалку <u>5 основни работилници и 5 работилници за континуирана едукација</u> за упатствата за новиот и постојниот персонал на ЦСР и ГО/НВО во секој општински плански регион. 	Државен совет за превенција на детско престапништво	МТСП, МОН, МВР, ГО/НВО, општини	Ноември 22 - Март 2023	МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери
Показател 2.2.3: Изработка на упатства за МВР и Центрите за социјална работа (ЦСР) за водење разговор по мерка на детето кога					

станува збор деца под минималната возраст за кривична одговорност кои се впуштиле во престапничко однесување (<МВКО) и координација помеѓу МВР и Центрите за социјална работа и капацитетот на нивните вработени за примена на упатствата зајакнати преку систематска и континуирана надградба на капацитетите.

Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај:	
# Зајакнување на упатствата за водење разговор со деца <МВКО и координација помеѓу МВР и Центрите за социјална работа во таквите случаи	<ol style="list-style-type: none"> Изработени се упатства за водење разговор по мерка на детето кога станува збор за деца <МВКО и координацијата помеѓу МВР и ЦСР. Упатствата за интервјуирање и координација <u>се одобрени од МВР и МТСП.</u> 	МТСП	МВР	2023		МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери
# Спроведување на интердисциплинарни работилници за вработените во МВР и ЦСР за упатствата на ниво на општински плански регион.	<ol style="list-style-type: none"> Број на кадарот во МВР по општински плански регион кои се одговорни за водење разговор со деца <МВКО и/или даваат поддршка на децата <МВКО во текот на разговорот што го водат вработените ЦСР, кои <u>се обучени за упатствата.</u> Број на кадар/стручни лица на <u>ЦСР</u> по општински плански регион, одговорни за водење разговор со деца <МВКО и/или за поддршка на децата <МВКО во текот на разговорот што го извршуваат вработените во МВР кои се обучени за упатствата. Број на кадар во МВР и ЦСР по општински плански регион кои се обучени за <u>координација помеѓу МВР и ЦСР</u> во согласност со упатствата. Број на обучен кадар во МВР и ЦСР 	МВР	МТСП	2023		МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери

	<p>кои се <u>чувствуваат сигурни во способноста</u> да водат разговор со децата <МВКО и да им дадат поддршка на децата <МВКО во текот на разговорот и меѓусебно да се координираат во таквите случаи.</p> <p>5. Извршени се најмалку <u>2 мониторинг посети</u> во секој општински плански регион за да се следи дали обучените вработени во МВР и ЦСР го спроведуваат разговорот со детето <МВКО и му даваат поддршка на детето <МВКО во текот на разговорот, како и дали меѓусебно се координираат согласно упатствата.</p> <p>6. Број на обучени вработени во МВР и ЦСР кои ги вршат разговорите со деца <МВКО и им даваат поддршка на децата <МВКО во текот на разговорот <u>согласно упатствата</u>.</p> <p>7. Во секој општински плански регион спроведени се најмалку <u>5 основни работилници</u> и <u>5 работилници за континуирана едукација</u> за упатствата за новиот и постојниот персонал на МВР и ЦСР.</p>				
--	--	--	--	--	--

СТРАТЕШКА ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 3:

Реализирана е специјализација на системот за социјална заштита и системот за правда за деца насочена кон децата во судир со законот (≥14 години до <18 години) и зајакната е меѓусекторската соработка меѓу стручните лица од социјалната заштита, правдата за

деца и останатите стручни лица и ГО/НВО.

СТРАТЕШКА ЦЕЛ 3.1:

До највисок можен степен на ниво на општина, воспоставени и зајакнати се единиците/одделенијата, службите и установите за деца посветени на постапување со децата во судир со законот во согласност со меѓународните стандарди за правда за децата.

Показател 3.1.1: Зајакнати/воспоставени се специјализирани субјекти и опкружувања по мерка на детето во рамките на системот за правда за деца, т.е. полицијата, јавното обвинителство, судскиот систем и правната помош, со цел со децата кои се во судир со законот да се постапува на начин кој е родово-осетлив и по мерка на детето, и согласно меѓународните стандарди за правдата за децата.

Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај :	
# Зајакнување на капацитетите на полициските службеници кои применуваат полициски овластувања кон деца	1. Обучени полициски службеници за примена на полициски овластувања кон деца на начин кој е родово осетлив и по мерка на детето.	МВР	МП, УНИЦЕФ, НВО	Континуирано		МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери
# Зајакнување на капацитетите на обвинителствата за постапување со деца.	1. Постојните Обвинителства за деца се оспособени да спроведуваат разговор и истрага со децата во судир со законот на родово-осетлив начин по мерка на детето.	МП	Академија за судии и обвинители	Континуирано		
# Зајакнување на капацитетите на судиите и советите за деца во <u>судови</u> .	1. Постојните судии и совети за деца се оспособени да ги испрашуваат и да им судат на децата во судир со законот на родово-осетлив начин по мерка на детето	МП	Академија за судии и обвинители	Континуирано		
#	1. Постојните <u>Одделенија за правна помош за деца</u> во секоја	МП	Академија за	Континуирано		

<p>Зајакнување/воспоставување на <u>Одделенија за правна помош за деца</u> во секоја општина.</p>	<p>општина се оспособени за прием и комуникација со децата во судир со законот на родово-осетлив начин по мерка на детето.</p> <p>2. Во општините каде недостасуваат Одделенија за правна помош за деца, редовните служби за правна помош имаат <u>најмалку една просторија</u> која е соодветна за прием на децата во судир со законот и каде со нив се комуницира на родово-осетлив начин по мерка на детето.</p> <p>3. Најмалку едно целосно опремено <u>Одделение за правна помош за деца</u> во земјата во случај да не е возможно да се формираат такви одделенија во секоја општина.</p>		<p>судии и обвинители</p>			
<p>Показател 3.1.2: Формирани/зајакнати се специјализирани субјекти и опкружувања по мерка на децата во рамките на <u>системот за социјална заштита</u>, односно Центрите за социјална работа и Службата за пробација, со цел со децата во судир со законот да се постапува на родово-осетлив начин, по мерка на детето и согласно меѓународните стандарди за правдата за децата.</p>						
<p>Активности:</p>	<p>Очекувани резултати:</p>	<p>Надлежен орган:</p>	<p>Партнери:</p>	<p>Временска рамка:</p>		<p>Буџет:</p>
				<p>Почеток:</p>	<p>Крај :</p>	
<p># Зајакнување на <u>Центрите за социјална работа</u>.</p>	<p>1. ЦСР се <u>целосно оспособени</u> да ги примаат, поддржуваат, водат, комуницираат и да извршуваат други задачи поврзани со <u>децата</u> во судир со законот на родово-осетлив начин, по мерка на децата во секоја општина.</p> <p>2. ЦСР се <u>целосно оспособени</u> да</p>	<p>МТСП</p>	<p>Служба за пробација</p>	<p>2023</p>		<p>МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери</p>

	<p>ги примаат, поддржуваат, водат и комуницираат со <u>родителите/старателите</u> на децата во судир со законот на соодветен и доверлив начин во секоја општина.</p>					
<p># Воспоставување <u>Одделенија за пробација на деца.</u></p>	<p>1. Организирани се повеќе серии <u>регионални тркалезни маси</u> со релевантните институции со цел да се разговара за задолженијата и другите аспекти на Службата за пробација на деца.</p> <p>2. Разграничување на одговорностите на <u>Службата за пробација на деца наспроти ЦСР</u> во случаите на деца во судир со законот на општинско ниво и, доколку е потребно, постигнување договор околу привремено доделување на одговорности на ГО/НВО.</p> <p>3. Одделенијата за пробација на деца <u>се усогласени со Националната стратегија за пробација</u> изработена од Управата за извршување санкции и Националната стратегија за унапредување на пенитенцијарниот систем</p>	<p>МТСП</p> <p>МП</p>	<p>ДС, Управа за извдшување санкции, ГО/НВО</p>	<p>Декември 2023</p>	<p>МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери</p>	
<p>Индикатор 3.1.3: Установите за притвор се приспособени за сместување и работа со децата во судир со законот, <u>додека установите каде децата издржуваат мерка</u> се подобрани за да овозможат реинтеграција и рехабилитација на осудените деца според меѓународните стандарди за правда за децата.</p>						
Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај	

					:	
# Прилагодување на установите за притвор на национално ниво.	<p>1. Установите за притвор се приспособени на таков начин што и <u>обвинетите девојчиња и обвинетите момчиња</u> располагаат со одвоено родово-осетливо сместување по мерка на децата.</p> <p>2. Установите за притвор се прилагодени на таков начин што обвинетите девојчиња/момчиња се <u>сместуваат одвоено од обвинетите возрасни и осудените девојчиња/момчиња</u>.</p> <p>3. Установите за притвор се прилагодени на таков начин што обвинетите девојчиња/момчиња <u>можат да продолжат со своето образование</u>.</p> <p>4. Установите за притвор се прилагодени на таков начин што со обвинетите девојчиња/момчиња <u>се постапува</u> на родово-осетлив начин, по мерка на детето и согласно меѓународните стандарди за правда за децата.</p>	МП/	УНИЦЕФ НВО Народен правобранител	2023		МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери
# Подобрување на установите каде децата издржуваат мерка на национално ниво.	<p>1. Воспитно-поправните установи и установите за издржување на мерка од страна на децата се подобрени на таков начин што и <u>осудените девојчиња и осудените момчиња</u> располагаат со одвоени сместувања кои се родово-осетливи и по мерка на</p>	ВПД ВУ	УНИЦЕФ НВО Народен правобранител	2023		МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери

	<p>децата.</p> <p>2. Воспитно-поправните установи и установите за издржување на мерка од страна на децата се подобрени на таков начин што осудените девојчиња/момчиња се <u>сместуваат одделно</u> од осудените возрасни и обвинетите девојчиња/момчиња.</p> <p>3. Воспитно-поправните установи и притворот за деца се подобрени на таков начин што осудените девојчиња/момчиња <u>можат да продолжат со своето образование.</u></p> <p>4. Воспитно-поправните установи и притворот за деца се подобрени на таков начин што осудените девојчиња/момчиња се <u>рехабилитираат и се подготвуваат за својата реинтеграција</u> согласно меѓународните стандарди за правда за децата.</p>				
<u>СТРАТЕШКА ЦЕЛ 3.2:</u>					
Подобрени механизми за координација на задачите на специјализираните единици/одделенија, служби и установи за децата во судир со законот и зајакната меѓусекторска соработка меѓу системот за правда за деца, системот за социјална заштита и другите релевантни чинители на општинско ниво.					
<u>Показател 3.2.1:</u> Подобрени механизми за координирање на задачите на специјализираните единици/одделенија, служби и установи за децата во судир со законот и зајакната меѓусекторска соработка меѓу системот за правда за деца и системот за социјална заштита и, по потреба, зајакнат образовен и здравствениот систем како и локални ГО/НВО на општинско ниво.					
Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен	Партнери:	Временска рамка:	Буџет:

		орган:		Почеток:	Крај :	
# Зајакнување/создавање ефективен <u>механизам за координација</u> на ниво на општински плански регион.	<p>1. Организираните се повеќе серии тркалезни маси со релевантните чинители со цел да се дискутира дали Механизмите за координација на општинско ниво треба да бидат <u>насочени кон децата во судир со законот</u> (и нивните родители/старатели) и кон ранливите деца кои се изложени на ризик да дојдат во судир со законот и/или децата жртви/сведоци на кривични дела вклучени во судскиот процес.</p> <p>2. Зајакнати се постојните механизми за координација со цел <u>поддршка на задачите на специјализираните единици</u>, служби и установи и други установи кои постапуваат со случаите на деца во судир со законот (и нивните родители/старатели) во секоја општина.</p> <p>3. Во оние општини каде што недостасуваат, <u>креирани се механизми за координација</u> за да ги поткрепат задачите на специјализираните единици, служби и установи и другите установи кои постапуваат со случаите на деца во судир со законот (и нивните родители/старатели) во секоја општина.</p>	ДС	<p>ЗЕЛС</p> <p>УНИЦЕФ</p> <p>Народен правобранител</p>	2023		МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери

	<p>4. На ниво на општински плански регион <u>еднаш месечно се организираат средби</u> на Механизмите за координација.</p> <p>5. Најмалку 80% од членовите на механизмот за координација присуствуваат на месечните состаноци во секоја општина.</p> <p>6. На национално ниво, <u>Државниот совет за превенција на детско престапништво (ДСПДП)</u> ги координира задачите на специјализираните единици, служби и установи за деца во судир со законот (и нивните родители/старатели).</p>				
<p># Зајакнување на <u>меѓусекторска соработка</u> меѓу стручните лица за правда за деца и стручните лица за социјална заштита и, по потреба, и меѓу образовниот систем, здравствениот систем и локалните ГО/НВО на ниво на општински плански региони.</p>	<p>1. Организирана е серија тркалезни маси на национално ниво со претставници на образовниот систем со цел да се утврдат <u>обврските на МОН и образовните програми/услуги</u> за децата во судир со законот, особено оние деца кои не завршиле основно образование.</p> <p>2. Организирана е серија тркалезни маси на национално ниво со претставници на здравствениот систем со цел да се утврдат <u>обврските на МЗ и здравствените програми/услуги</u> за децата во судир со законот, особено за децата зависни од дрога, алкохол, коцкање и/или игри, децата кои извршиле тешки сексуални дела и децата со нарушено ментално здравје.</p> <p>3. Организирана е серија</p>	<p>ДС</p>	<p>ЗЕЛС УНИЦЕФ МТСП Здравство МОН Народен правобранител</p>	<p>2023</p>	<p>МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери</p>

	<p>тркалезни маси на национално ниво со претставници на ГО/НВО со цел да се утврдат <u>обврските на ГО/НВО и програмите/услугите засновани во заедницата</u> за децата во судир со законот, особено децата за кои се применила мерката одвраќање, децата осудени на незаторски казни (вонинституционални мерки) и предвремено отпуштените деца.</p> <p>4. <u>Потпишан е меѓусекторски протокол</u> помеѓу системот за правда за деца, системот за социјална заштита, образовниот систем, здравствениот систем и локалните ГО/НВО кој се почитува во случаите на деца во судир со законот.</p> <p>5. Во најмалку <u>80% од случаите</u> на деца во судир со законот во секоја општина, <u>постои соработка</u> меѓу социјалните работници, службениците за пробација, полициските службеници полицајците, обвинителите, судиите, адвокатите и/или вработените во центрите за притвор во подготвителна постапка и по судењето.</p> <p>6. Во најмалку <u>50% од релевантните случаи</u> на деца во судир со законот, <u>постои соработка</u> меѓу системот за правда за деца, системот за социјална заштита и</p>				
--	---	--	--	--	--

	<p>образовниот систем во секоја општина.</p> <p>7. Во најмалку <u>50% од релевантните случаи</u> на деца во судир со законот, <u>постои соработка</u> меѓу системот за правда за деца, системот за социјална заштита и здравствениот систем во секоја општина.</p> <p>8. Во најмалку <u>80% од релевантните случаи</u> на деца во судир со законот, постои соработка меѓу системот за правда за деца, системот за социјална заштита и локалните ГО/НВО во секоја општина.</p>					
СТРАТЕШКА ЦЕЛ 3.3:						
<p>Спроведена е интердисциплинарна надградба на капацитетите на стручните лица од областа на правдата за деца и стручните лица од социјалната заштита со цел да се создадат специјализирани стручни лица за правда за деца и специјализирани стручни лица за социјална заштита и да се обезбеди меѓусекторска соработка во случаите на децата во судир со законот (и нивните родители/законски старатели) во согласност со меѓународните стандарди.</p>						
<p>Показател 3.3.1: Спроведена е интердисциплинарна надградба на капацитетите на стручните лица од областа на правдата за деца и стручните лица од социјалната заштита и подобрена е меѓусекторската соработка во случаите на децата во судир со законот (и нивните родители/старатели).</p>						
Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај :	
# Ревидирање на <u>Националните упатства</u> за меѓусекторска соработка и постапување во случаи на	1. Постојните Национални упатства за <u>меѓусекторска соработка и постапување со случаи на деца во судир со законот</u> (и нивните	МТСП МП	УНИЦЕФ НВО	2024		МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери

<p>деца во судир со законот за стручните лица за правда за деца и стручните лица од социјалната заштита.</p>	<p>родители/старатели) се ревидирани според меѓународните стандарди за правда за децата.</p> <p>2. При изработката на Националните упатства земени се предвид <u>ставовите и придонесот</u> на стручните лица кои работат во системот на правда за деца, системот на социјална заштита, образовниот и здравствениот систем, како и вработените во ГО/НВО.</p> <p>3. Ревидираните Националните упатства за меѓусекторска соработка и постапување со случаи на деца во судир со законот (и нивните родители/старатели) се одобрени од МП и МТСП.</p>				
<p># Спроведување на <u>интердисциплинарни работилници за стручните лица</u> кои работат во системот на правда за деца (полициски службеници, обвинители, судии и адвокати) и системот за социјална заштита (социјални работници и службеници за пробација) согласно Националните упатства на ниво на општински плански региони.</p>	<p>1. Најмалку 75% од стручните лица кои работат во системот за правда за деца и системот за социјална заштита во секоја општина се <u>заеднички обучени за Националните упатства</u> за меѓусекторска соработка и постапување со случаи на деца во судир со законот (и нивните родители/старатели).</p> <p>2. Најмалку 75% од обучените стручни лица за правда за деца и социјална заштита во секоја општина имаат специјализација и <u>се чувствуваат сигурни во својата способност</u> да постапуваат во случаи на деца во судир со законот (и нивните</p>	<p>МТСП МП</p>	<p>УНИЦЕФ НВО</p>	<p>2024</p>	<p>МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери</p>

	<p>родители/старатели) според меѓународните стандарди, како и да соработуваат со другите стручни лица.</p> <p>3. Извршени се најмалку <u>2 мониторинг (набљудувачки) посети</u> во секоја општина за да се набљудува дали специјализираните стручни лица за правда за деца и социјална заштита соработуваат и постапуваат во случаите на деца во судир со законот (и нивните родители/старатели) во согласност со Националните упатства.</p> <p>4. Во најмалку 75% од случаите на деца во судир со законот, специјализираните стручни лица за правда за деца и социјална заштита соработуваат и постапуваат по случаите на деца во судир со законот (и нивните родители/старатели) во согласност со <u>Националните упатства</u>.</p> <p>5. Во секој општински плански регион одржани се <u>најмалку 5 работилници за основна обука и 5 работилници за континуирана обука</u> за Националните насоки за новите и постојните стручни лица за правда за деца и социјална заштита.</p>				
# Спроведување <u>работилници за стручните лица</u> кои работат во	1. Најмалку 50% од релевантните стручни лица кои работат во <u>образовниот систем</u> во секоја општина се обучени за	МТСП МП	УНИЦЕФ НВО	2024	МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери

<p>образовниот и здравствениот систем и персоналот на локалните ГО/НВО за соработка во случаите на деца во судир со законот на ниво на општина.</p>	<p>меѓусекторска соработка во случаите на деца во судир со законот.</p> <p>2. Најмалку 50% од релевантните стручни лица кои работат во <u>здравствениот систем</u> во секоја општина се обучени за меѓусекторска соработка во случаите на деца во судир со законот.</p> <p>3. Најмалку 50% од вработените во релевантните <u>ГО/НВО се обучени</u> за Националните упатства за меѓусекторска соработка во случаите на деца во судир со законот во секоја општина.</p> <p>4. Обучените образовни и здравствени стручни лица и вработените во ГО/НВО во секоја општина се чувствуваат <u>сигурни во својата способност</u> да соработуваат со специјализираните стручни лица за правда за деца и социјална заштита во случаите на деца во судир со законот.</p> <p>6. Во најмалку <u>50%</u> од случаите на деца во судир со законот, релевантните образовни и здравствени стручни лица и/или вработени во ГО/НВО во секоја општина <u>соработуваат</u> со специјализираните стручни лица за правда за деца и социјална заштита.</p>				
---	--	--	--	--	--

СТРАТЕШКА ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 4:

Правото на правично постапување и судење на децата во судир со законот (≥ 14 години до < 18 години) се остварува согласно најдобриот интерес на децата во судир со законот и е почитувано од страна на стручните лица за правда за деца и стручните лица за социјална заштита во текот на процесот на правда за деца од сите релевантни чинители.

СТРАТЕШКА ЦЕЛ 4.1:

Стручните лица за правда за деца и стручните лица за социјална заштита ги почитуваат правата и минималните гаранции за децата во судир со законот со цел да се поведе сметка дека тие деца добиваат правичен однос и судење додека се вклучени во процесот на правда за деца.

Показател 4.1.1: Стручните лица за правда за деца и стручните лица за социјална заштита ги почитуваат правата и минималните гаранции за децата во судир со законот низ целиот систем за правда за деца на национално ниво.

Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај:	
# Почитување на правата и минималните гаранции на децата кои се во судир со законот од страна на полициските службеници, обвинителите, судиите, адвокатите, социјалните работници и/или службениците	<ol style="list-style-type: none">Стручните лица за правда за деца и стручните лица за социјална заштита <u>се обучени</u> за примена на правата и минималните гаранции на децата во судир со законот. [види показател 3.3.1.]Со децата во судир со законот <u>се постапува достоинствено</u> во сите фази на постапката.На децата во судир со законот <u>целосно им се почитува приватноста</u> во сите фази на постапката.Децата во судир со законот го добиле правото <u>на правна или друга соодветна поука</u>, помош и застапување во сите фази на постапката.Децата во судир со законот се <u>соодветно информирани</u> во сите фази на постапката.Децата во судир со законот <u>делотворно учествувале</u> и нивните ставови и грижи биле земени предвид во сите фази на постапката.Децата во судир со законот добиле <u>бесплатна помош од преведувач</u>, доколку им била потребна, во сите фази на постапката.	ДС МП МТСП МВР	Народен правобранител АКРСМ Судии ОЈО Пробација	2023		МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери

за пробација во сите фази од процесот на правда за деца.	8. На децата во судир со законот им било испочитувано правото да <u>не бидат принудени да сведочат или да признаат вина</u> . 9. На децата во судир со законот им било испочитувано правото да ги <u>испитаат сведоците на другата страна</u> и да обезбедат учество на сопствени сведоци. (на контрадикторност и еднаквост на оружјата). 10. На децата во судир со законот <u>им се почитува начелото на итност на постапката</u> . 11. На децата во судир со законот им се почитува принципот на пресумпција на невиност. 12. На децата во судир со законот им се почитува правото на двостепеност на одлуката по поднесена жалба.					
СТРАТЕШКА ЦЕЛ 4.2: Правото на правичен третман и судење е спроведено согласно најдобриот интерес на децата во судир со законот од страна на стручните лица за правда за деца и стручните лица за социјална заштита.						
Показател 4.2.1: Правото на правичен третман и судење на децата во судир со законот е спроведено согласно нивниот најдобар интерес од страна на стручните лица за правда за деца и стручните лица за социјална заштита во сите фази од процесот на правда за деца.						
Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:
# Балансирање на правото на правичен третман и судење со правото да се земе предвид најдобриот интерес на децата како главен	1. Стручните лица за правда за деца и стручни лица за социјална заштита <u>се обучени</u> за примената на правото на прво место да се земе предвид најдобриот интерес на децата во судир со законот. [види показател 3.3.1.] 2. На децата во судир со законот им била извршена <u>проценка на потребите</u> од страна на социјалните работници/службениците за пробација за да препорачаат најсоодветна мерка. 3. На децата во ризик со им <u>била изречена програма за одвраќање</u> . (мерки на помош и заштита). 4. Децата во судир со законот се бранеле од слобода. 5. Децата во судир со законот кога ги исполнуваат условите, им е изречена алтернативна мерка. 6. Стручните лица за правда за деца го почитуваат принципот на	ДС	МП МТСП МВР Народен правобранител АКРСМ Судии ОЈО	Почеток: 2023	Крај: 2026	МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери

<p>принцип од страна на полициските службеници, обвинителите, судиите, адвокатите, социјалните работници и/или службениците за условна казна во сите фази од процесот на правда за деца.</p>	<p><u>сразмерност</u> во случаите на деца во судир со законот.</p> <p>7. Во случаите на осудени деца се подготвува <u>индивидуализиран план за реинтеграција</u>.</p> <p>8. Стручните лица за правда за деца го почитуваат принципот на <u>институционализација како мерка во краен случај</u> во случаите на деца во судир со законот.</p> <p>9. Стручните лица за правда за деца го почитуваат принципот на <u>институционализација со времетраење помалку од шест месеци</u> во случаите на деца во судир со законот.</p> <p>10. Стручните лица за правда за деца го почитуваат принципот на <u>лишување од слобода како мерка во краен случај</u> во случаите на деца во судир со законот.</p> <p>11. Стручните лица за правда за деца го почитуваат принципот на <u>лишување од слобода во најкраток соодветен временски период</u> во случаите на деца во судир со законот.</p> <p>12. Децата во судир со законот кои ги исполнуваат условите за условен отпуст се <u>(условно) отпуштени</u> од установата пред истекот на времетраењето на мерката/казната.</p>		<p>пробација</p>			
--	---	--	------------------	--	--	--

СТРАТЕШКА ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 5:

Приоритет им се дава на мерките што се извршуваат во заедницата/семејството кои имаат за цел намалување на рецидивизмот и давање конструктивна улога на децата во судир со законот (≥14 години до <18 години) во општеството, додека индивидуалните проценки се користат за приспособување на мерките засновани во заедницата/семејството на потребите на децата во судир со законот.

СТРАТЕШКА ЦЕЛ 5.1:

Зајакнати се/се спроведуваат мерки **што се извршуваат** во заедницата/семејството кои ги третираат причините кои доведуваат до тоа децата да дојдат во судир со законот и се фокусираат на нивната социјална реинтеграција, рехабилитација и/или справување со последиците од нивните дејствија. Во сите фази од процесот на правда за деца им се дава приоритет на мерките што се извршуваат во заедницата/семејството за децата во судир со законот, вклучително и особено ранливите деца. .

Индикатор 5.1.1: Врз ставовите и искуствата на стручните лица за правда за деца, стручните лица за социјална заштита, вработените во ГО/НВО и децата во судир со законот се заснова изработката на Националната програма во однос на мерките на одвраќање, алтернативи на притворот во подготвителна постапка, вонинституционалните санкции и пристапи за ресторативна правда за децата во судир со законот.

Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај:	
<p># Организирање серија <u>дискусии во фокус групи</u> со стручни лица, локални ГО/НВО и деца во судир со законот (и нивните родители/старатели) за да се разберат нивните ставови и искуства со мерките што се извршуваат во заедницата/семејството на општинско ниво.</p>	<p>1. Увид во <u>ставовите, искуствата и приоритетите на стручните лица</u> кои работат во системот за правда за деца и системот за социјална заштита и вработените во ГО/НВО во однос на мерките што се извршуваат во заедницата/семејството за децата во судир со законот во сите фази од процесот на правда за деца во секоја општина.</p> <p>2. Увид во <u>ставовите, искуствата и приоритетите на децата</u> во судир со законот (и нивните родители/старатели и семејства) во однос на мерките што се извршуваат во заедницата/семејството во сите фази од процесот на правда за деца во секоја општина.</p> <p>3. Ставовите и искуствата на релевантните стручни лица и децата во судир со законот <u>се земени предвид</u> при изготвувањето на мерките за одвраќање, алтернативите на притворот во подготвителна постапка, незаторските казни (вонинституционалните мерки) и пристапите на ресторативната правда во секоја општина.</p>	ДС	<p>1.МВР</p> <p>МОН</p> <p>МТСП</p> <p>ЈОРСМ</p> <p>Судовите</p> <p>УИС -</p> <p>Пробациска служба</p> <p>ГО</p> <p>Омбудсман</p> <p>2. Мали групни домови</p> <p>ВПД</p> <p>ЦСР</p>	2023	2026	МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери

<p># Изработка на <u>Национална програма</u> за давање приоритет на мерките што се извршуваат во заедницата/семејството за децата во судир со законот и соработка помеѓу засегнатите страни.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Силно аргументирана Национална програма за <u>давање приоритет на мерките што се извршуваат во заедницата/семејството</u> кои имаат за цел намалување на повторништвото, нагласување на конструктивната улога на децата во судир со законот во општеството, справување со последиците од нивните дела, и соработка помеѓу стручните лица за правда за деца, стручните лица за социјална заштита и вработени во ГО/НВО. 2. Идентификуван е најмалку еден <u>промотор</u> во системот за правда за деца кој ќе ги промовира мерките што се извршуваат во заедницата/семејството на национално ниво и можните пилот-проекти за мерките засновани во заедницата/семејството на ниво на општина. 3. <u>Особено ранливите деца</u> во судир со законот, како што се девојчињата, повторниците, децата кои живеат/работат на улица, деца кои припаѓаат на етнички или други малцински групи и децата со нарушено ментално здравје се инкорпорирани во националната програма за мерки што се извршуваат во заедницата/семејството. 	<p>ДС со поддршка на УНИЦЕФ</p>	<p>Локална самоуправа Општински совети за превенција</p>	<p>2022</p>	<p>2023</p>	<p>УНИЦЕФ</p>
<p>Показател 5.1.2: Широк опфат на мерките што се извршуваат во заедницата/семејството за децата во судир со законот кои се зајакнати/се спроведуваат во фазата пред обвинението, во подготвителната постапка, за време на судењето и по судењето на ниво на општина.</p>						
<p>Активности:</p>	<p>Очекувани резултати:</p>	<p>Надлежен орган:</p>	<p>Партнери:</p>	<p>Временска рамка:</p> <p>Почеток: Крај:</p>		<p>Буџет:</p>
<p># Зајакнување/изработка и спроведување на мерки на одвраќање, алтернативи на притвор, вонинституционални мерки и пристапи за ресторативна правда за</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стручните лица од социјална заштита, стручните лица за правда за деца, медијаторите и вработените во локалните граѓански/невладини организации <u>се обучени</u> за мерките за одвраќање, алтернативите на притвор, вонинституционалните мерки и пристапи за ресторативна правда за децата кои се во судир со законот во секоја општина. [види показател 5.3.2.] 2. Зголемен број и квалитет на мерките што се извршуваат во заедницата/семејството за децата во судир 	<p>ДС со поддршка на МП</p>	<p>МВР ЈОРСМ Судовите Пробациските служби</p>	<p>2023</p>	<p>2026</p>	<p>МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери</p>

<p>децата во судир со законот во сите фази од процесот на правда за деца во секоја општина.</p>	<p>со законот (и нивните родители/старатели) во фазата <u>пред започнување на подготвителната постапка („одвраќање“)</u> во секоја општина.</p> <p>3. Зголемен број и квалитет на мерките што се извршуваат во заедницата/семејството за децата во судир со законот (и нивните родители/старатели) во фазата на подготвителна постапка и во фазата на судење. (<u>„алтернативи на притвор/притвор во подготвителна постапка и за време на судењето“</u>) во секоја општина.</p> <p>4. Зголемен број и квалитет на мерките што се извршуваат во заедницата/семејството за децата во судир со законот (и нивните родители/старатели) во <u>фазата по судењето („вонинституционални санкции“)</u> во секоја општина.</p> <p>5. Зголемен број и квалитет на <u>мерките за ресторативна правда</u>, со посебно внимание врз делата во кои и сторителот и жртвата се деца, во сите фази од процесот на правда за деца во секоја општина.</p> <p>6. Мерки што се извршуваат во заедницата/семејството што се користат за <u>особено ранливите деца</u> во судир со законот, како што се девојчињата, повторниците, децата кои живеат/работат на улица, децата кои припаѓаат на етнички или други малцински групи и децата со нарушено ментално здравје.</p> <p>7. <u>Лиценцирање</u> подготвено за ГО/НВО кои водат програми/услуги за деца во судир со законот.</p> <p>8. <u>Соработка</u> помеѓу стручните лица за правда за деца, стручните лица за социјална заштита, медијаторите и вработени во локалните ГО/НВО за мерките за одвраќање, алтернативите на притворот, незаторските казни и пристапите на ресторативната правда за децата во судир со законот (и нивните родители/старатели) во секоја општина.</p>		<p>Локална самоуправа</p> <p>ГО</p>			
<p>СТРАТЕШКА ЦЕЛ 5.2:</p> <p>Квалитетни извештаи за околностите и личноста на детето и извештаи пред изрекувањето на пресудата, вклучително и препораки за најсоодветните мерки/казни што се извршуваат во заедницата/семејството за децата во судир со законот, кои ги подготвуваат стручните лица од ЦСР и/или персоналот од ГО/НВО, а ги користат стручните лица од правдата за деца кога одлучуваат за мерките</p>						

што се извршуваат во заедницата/семејството на ниво на општина.

Показател 5.2.1: Квалитетни извештаи за околностите и личноста на детето и извештаи пред изрекувањето на пресудата, вклучувајќи добро аргументирани препораки за најсоодветните мерки **што се извршуваат** во заедницата/семејството, кои ги подготвуваат стручните лица од ЦСР и/или персоналот на ГО/НВО, а ги користат стручни лица за правда за деца кога одлучуваат за мерките **што се извршуваат** во заедницата/ семејството за децата во судир со законот на ниво на општина.

Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај:	
# Користење на извештаи за околностите и личноста на детето и извештаи пред изрекувањето на пресудата, вклучително и препораки, од стручни лица за правда за деца за одлучување за најсоодветните мерки што се извршуваат во заедницата/семејството за децата во судир со законот.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Организирана национална тркалезна маса за соодветните одговорности на стручните лица во ЦСР и Службите за пробација во случаи на деца во судир со законот и тоа дали персоналот на ГО/НВО треба да подготвува извештаи за околностите и личноста на детето и извештаи пред изрекувањето на пресудата сè додека не се формира Службата за пробација на деца. 2. Стручните лица во ЦСР, Службите за пробација и/или ГО/НВО се обучени за подготовка на квалитетни извештаи за околностите и личноста на детето и извештаи пред изрекувањето на пресудата и формулирање на добро оправдани препораки за најсоодветните мерки што се извршуваат во заедницата/семејството во секоја општина. [види показател 5.3.1.] 3. Во сите случаи на деца во судир со законот, вклучително и особено ранливите деца, се подготвуваат квалитетни извештаи за околностите на детето и личноста на детето и извештаи за изрекување на пресудата, и се формулираат добро аргументирани препораки. 4. Одлуките за мерките што се извршуваат во заедницата/семејството за децата во судир со законот се донесени врз основа на добро аргументирани препораки формулирани од стручните лица за социјална заштита. 	ДС	МВР МТСП ЈОРСМ Судовите Пробациските служби Локална самоуправа ГО	2023		МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери

СТРАТЕШКА ЦЕЛ 5.3:

Доследна примена на упатствата за подготовка на квалитетни извештаи за околностите и личноста на детето и извештаи пред изрекувањето на пресудата, како и мерки што се извршуваат во заедницата/семејството за децата во судир со законот (и нивните родители/законски старатели), и систематско и континуирано надградување и подобрување на капацитетите на стручните лица за социјална заштита и/или вработените во ГО/НВО да ги применуваат упатства .

Показател 5.3.1: Доследна примена на упатствата за подготовка на квалитетни извештаи за околностите и личноста на детето и извештаи пред изрекување на пресудата за стручните лица од социјалната заштита, т.е. стручните на Центрите за социјална работа (ЦСР), Службите за пробација на деца и/или ГО/НВО, како и капацитетот за примена на упатства кој е подобрен преку системското и континуирано градење капацитети.

Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај:	
# Зајакнување на националните насоки за стручните лица од социјалната заштита и/или персоналот на ГО/НВО за подготовка на извештаи за околностите и личноста на детето/извештаи пред изрекувањето на пресудата и формулирање препораки.	<ol style="list-style-type: none">1. Доследно се применуваат упатствата за стручните лица на ЦСР, Службите за пробација и/или ГО/НВО за подготовка на квалитетни извештаи за околностите и личноста на детето и извештаи пред изрекувањето на пресудата и формулирање на добро аргументирани препораки за најсоодветните мерки што се извршуваат во заедницата/семејството за децата во судир со законот.2. Упатствата за стручните лица на ЦСР, Службите за пробација на деца и/или ГО/НВО <u>се одобрени</u> од релевантните министерства.	ДС со поддршка на МП и МТСП	ГО Служби за пробација	2023	2026	МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери
# Зајакнување на капацитетите за примена на упатствата за стручните лица во ЦСР и Службите за	<ol style="list-style-type: none">1. <u>Работилници</u> за стручните лица во ЦСР, Службите за пробација на деца и/или ГО/НВО за упатствата што се спроведуваат во секоја општина.2. <u>Стручните лица</u> на ЦСР, Службите за пробација на деца и/или ГО/НВО одговорни за подготовка на извештаите за околностите и личноста на детето и извештаите пред					

пробација во секоја општина.	<p>изрекувањето на пресудата во секоја општина се <u>обучени за упатствата</u>.</p> <p>3. Извештај од ЈУ Завод за социјални дејности за спроведени редовни и вонредни стручни надзоори за да се оцени дали обучените стручни лица на ЦСР, Службите за пробација на деца и/или ГО/НВО подготвуваат квалитетни извештаи за околностите и личноста на детето и извештаи пред изрекувањето на пресудата и формулираат добро аргументирани препораки во согласност со упатствата (правилник/прирачник).</p> <p>4. <u>Обучените стручни лица</u> во ЦСР, Службите за пробација на деца и/или ГО/НВО во секоја општина подготвуваат квалитетни извештаи за околностите и личноста на детето и извештаи пред изрекувањето на пресудата, и формулираат добро аргументирани препораки во согласност со упатствата.</p> <p>5. <u>Спроведени се најмалку 5 работилници за основни обуки на новите или прераспоредените и 5 работилници</u> за континуирана обука постојните стручни лица во ЦСР, Службите за пробација на деца и/или ГО/НВО за упатствата.</p>					
Показател 5.3.2: Зачестена примена на мерките што се извршуваат во заедницата/семејството за децата во судир со законот (и нивните родители/старатели) за стручните лица за правда за деца, стручните лица за социјална заштита и локалните вработени во ГО/НВО, и системско и континуирано зајакнување на капацитетите за примена на Националните упатства.						
Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:
# Надградба на упатствата за <u>стручните лица за социјална заштита, медијаторите за деца, стручните лица за правда за деца и вработени во ГО/НВО</u> за мерките што се	<p>1. <u>Надградени се</u> упатствата за стручните лица за правда за деца, стручните лица за социјална заштита, медијаторите за деца и вработените во ГО/НВО за мерките за одвраќање, алтернативите за притвор, незатворските казни и пристапите за ресторативна правда за децата во судир со законот (и нивните родители/старатели), вклучително и особено ранливите деца.</p> <p>2. Упатствата за стручните лица за правда за деца, стручните лица за социјална заштита и вработените во</p>	ДС	ГО Служби за пробација	2023	2026	МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери

<p>извршуваат во заедницата/семејството за децата во судир со законот (и нивните родители/старатели).</p>	<p>ГО/НВО се одобрени од релевантните министерства.</p>					
<p># Спроведување на зајакнување на капацитетите за Националните упатства за стручните лица за социјална заштита, стручните лица за правда за деца и вработените во ГО/НВО во секоја општина.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Во секоја општина спроведени се <u>интердисциплинарни работилници</u> за стручните лица за правда за деца, стручните лица за социјална заштита, медијаторите за деца и вработените во ГО/НВО за упатствата. 2. Стручните лица за правда за деца, стручните лица за социјална заштита, медијаторите за деца и вработените во ГО/НВО одговорни за организирање, олеснување и/или следење на мерките засновани во заедницата/семејството за децата во судир со законот во секоја општина, <u>се обучени за упатствата</u>. 3. Обучените стручни лица за правда за деца, стручните лица за социјална заштита, медијаторите за деца и вработените во ГО/НВО во секоја општина ги организираат, водат и/или следат мерките што се извршуваат во заедницата/семејството за децата во судир со законот <u>во согласност со упатствата</u>. 4. Во секоја општина спроведени се најмалку <u>5 работилници за основни обуки на нови и прераспоредени стручни лица</u> и <u>5 работилници за континуирана обука на постојни стручни лица</u> за правда за деца, стручни лица за социјална заштита, медијатори за деца и вработени во ГО/НВО за организирање, водење и/или следење на мерките што се извршуваат во заедницата/семејството за децата во судир со законот во согласност со упатствата. 					

СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 6:

Институционалното сместување и лишување од слобода на децата во судир со законот (≥ 14 години до < 18 години) да се користи како мерка во краен случај и во најкраток соодветен временски период, и во согласност со меѓународните стандарди за правда за децата во сите фази од процесот на правда за деца.

СТРАТЕШКА ЦЕЛ 6.1:

Се спроведува постепена деинституционализација на децата во судир со законот, согласно Националната стратегија за деинституционализација (2018-2027), и се гарантира минимално времетраење на институционално сместување со цел да не се загрози социјалната реинтеграција на децата во судир со законот во нивните семејства и заедници.

Показател 6.1.1: Се спроведува постепена деинституционализација на децата во судир со законот усогласена со Националната стратегија за деинституционализација во РМ (2018-2027), при што се гарантира минимално времетраење од шест месеци на институционалното сместување со цел да не се загрози социјалната реинтеграција на децата во судир со законот во нивните семејства и заедници.

Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај:	
# Организирање на <u>тркалезна маса</u> со релевантните чинители од системот за правда за деца и чинителите вклучени во изработката на стратегијата за деинституционализација на децата.	1. Стратегијата за деинституционализација на децата (2018-2027) се користи како почетна точка за постепена деинституционализација на децата во судир со законот, вклучувајќи ги особено ранливите деца во судир со законот, како што се повторниците, децата кои живеат/работат на улица, децата кои припаѓаат на етничките или другите малцински групи и децата со нарушено ментално здравје.	Државен совет за превенција на детско престапништво МП	МТСП, Народен правобранител	Септември 2023	Ноември 2023	МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери

	<p>2. <u>Децентрализација</u> на групните домови за да се зајакне процесот на реинтеграција на децата.</p> <p>3. Стручните лица за социјална заштита и стручните лица за правда за деца да увидат дека институционалното сместување на децата во судир со законот, вклучително и тоа во групни домови, потребно е да биде минимално за да не се загрози нивната реинтеграција во семејството и заедницата.</p> <p>4. <u>Меморандум за соработка меѓу институциите во процесот на деинституционализација</u> помеѓу групните домови, образовните, воспитно-поправните установи,, ЦСР, полиција, здравствени институции и локалните ГО/НВО.</p>	МТСП	МП, ДСПДП, МОН,МВР,МЗ,ГО/НВО	Ноември 2023	Декември 2023	МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери
<p><u>СТРАТЕШКА ЦЕЛ 6.2:</u></p> <p>Лишувањето од слобода на децата кои се во судир со законот во групните домови, воспитно-поправните установи и затворот за деца се користи само како мерка во краен случај во сите фази од процесот на правда за деца и за најкраток соодветен временски период и тоа само во установи/притвор кои се во согласност со меѓународните стандарди за лишување од слобода.</p>						
<p><u>Показател 6.2.1:</u> Лишувањето од слобода на децата во фазата на подготвителна, судска и постистражна фаза се користи само како мерка во краен случај и во најкраток соодветен временски период.</p>						
Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:
# Следење на случаите за изречени лишувања од слобода од страна на	1. Препораките формулирани во <u>извештаите за околностите на детето и личноста на</u>	Државен совет за превенција на детско	Народен правобранител, Министерство за	Почеток: 2023	Крај: 2026	МП, УНИЦЕФ и други

<p>судот на деца само како мерка во краен случај во сите фази на процесот на правда за деца.</p>	<p><u>детето/извештајот пред изрекување казна</u>, се земени предвид од стручните лица за правда за деца.</p> <p>2. Причините за изрекување лишување од слобода на деца и неприменувањето на постојните мерки засновани во заедницата/семејството, <u>се добро аргументирани од</u> стручните лица за правда за деца.</p> <p>3. Лишувањето од слобода на обвинетите деца се изрекува само за да се обезбеди <u>присуство на децата во судската постапка</u> и доколку тие претставуваат непосредна опасност за себе и/или за другите и не постои друга соодветна мерка што се извршува во заедницата/семејството.</p> <p>4. Лишувањето од слобода на осудените деца се изрекува само кога децата се прогласени за виновни за сериозно дело кое вклучува насилство врз друго лице или е од свирепа природа, или за постојано извршување на други тешки дела, а нема други соодветни мерки што се извршуваат во заедницата/семејството.</p>	<p>престапништво</p>	<p>правда, Управа за извршување на санкции и Судови</p>			<p>домашни или странски партнери</p>
<p>Показател 6.2.2: Лишување од слобода на деца во фазата на подготвителна (претходна), судска и постистражна фаза се користи само како мерка во краен случај и во најкраток соодветен временски период.</p>						
<p>Активности:</p>	<p>Очекувани резултати:</p>	<p>Надлежен орган:</p>	<p>Партнери:</p>	<p>Временска рамка:</p> <p>Почеток: Крај:</p>		<p>Буџет:</p>

<p># Следење на случаите за изречени лишувања од слобода од страна на судот на деца во најкраток <u>соодветен временски период</u> во сите фази од процесот на правда за деца</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сместувањето на децата во притвор подлежи на <u>постојан мониторинг</u> со цел истиот да се укине. 2. Помалку деца вршат бегства од установите . 3. Предвремен (условен) отпуст од заводските институциите и индивидуално приспособени <u>планови за отпуст</u> кои се подготвуваат што е можно поскоро. 4. Број на <u>барања за предвременно отпуштање поднесени</u> во најраниот можен период и најмалку еднаш на секои 6 месеци. 5. Сите барања за прекин на мерката условен отпуст се решаваат во законски предвиден рок. 6. <u>На децата (предвременно) отпуштени од институциите (за притвор) им се</u> пружа постпенална грижа . 7. Децата предвременно (условно) отпуштени од институциите по судењето ги надгледува т стручните лица на ЦСР или службениците за пробација за деца. 	<p>Државен совет за превенција на детско престапништво</p>	<p>Народен правобранител, Управа за извршување на санкции, Министерство за правда и Судови</p>	<p>2023 (податоците д се собираат на годишно ниво)</p>	<p>2026</p>	<p>МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери</p>		
<p>Показател 6.2.3: Децата во судир со законот се лишуваат од слобода само во поправни установи кои се во согласност со меѓународните стандарди за лишување од слобода.</p>								
<p>Активности:</p>	<p>Очекувани резултати:</p>	<p>Надлежен орган:</p>	<p>Партнери:</p>	<p>Временска рамка:</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%;">Почеток:</td> <td style="width: 50%;">Крај:</td> </tr> </table>		Почеток:	Крај:	<p>Буџет:</p>
Почеток:	Крај:							

<p># Судот ги сместува децата во судир со законот исклучиво во групни домови, воспитно-поправни установи и поправни установи за деца кои се во <u>согласност со меѓународните стандарди</u> за лишување од слобода.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Деца се задржуваат само во институции/поправни установи <u>исклучиво за деца</u> (одвоени од обвинетите возрасни) при што обвинетите деца се одвоени од осудените деца. 2. <u>На децата што полнат осумнаесет години (стекнуваат полнолетство)</u> им е дозволено да останат во институцијата/установа за притвор за деца доколку тоа е во нивен најдобар интерес и не е спротивно на најдобриот интерес на помладите обвинети и осудени деца во установата. 3. За децата осудени на лишување од слобода се изработуваат <u>индивидуални планови</u> прилагодени на нивните потреби и <u>програми и услуги за реинтеграција и рехабилитација</u>. 4. <u>Медицинска нега</u> е обезбедена за сите деца во институцијата/установа за притвор. 5. Децата се поттикнуваат да одржуваат контакти со своите родители/старатели и семејства преку кореспонденција и посети и чести контакти со <u>пошироката заедница</u>. 6. Физичкото опкружување, сместувањето и програмите погодни за реинтегративните цели на институциите/установите за притвор, вклучително и образованието, стручното насочување и обука се 	<p>Државен совет за превенција на детско престапништво, МП, Судови, Управа за извршување на санкции</p>	<p>Сите релевантни институции, Народен правобранител, ГО/НВО</p>	<p>2023</p>	<p>2026</p>	<p>МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери</p>
---	--	---	--	-------------	-------------	---

	<p>прилагодени на потребите и способностите на децата.</p> <p>7. Пристап до <u>слободни активности</u>, вклучително и физичко образование и спорт, во институциите/установите за притвор.</p> <p>8. На децата во институцијата/установа за притвор им се почитува слободата на <u>мислата, совеста и вероисповеста</u>.</p> <p>9. Силата и <u>дисциплинските мерки</u> се користат само во исклучителни околности, додека самицата за децата во институцијата/установа за задржување е укината.</p> <p>10. <u>Насилството</u> против притворените деца и самоповредувањето во институциите/поправните установи се спречува, додека наводните инциденти на (сексуално) насилство навремено се пријавуваат и ажурно и делотворно <u>се истражуваат</u>, додека применети се пристапи за ресторативна правда за решавање на конфликтите меѓу притворените деца, како и меѓу децата и вработените.</p> <p>11. Обезбедени се можности за поднесување <u>барања</u>, <u>поплаки</u> или претставки од децата без одлагање, и тие се потоа информирани се за одговорот.</p> <p>12. Редовно се вршат инспекции на институцијата/установа за притвор, како и <u>ненајавени посети</u> и <u>увиди</u> кои самоиницијативно ги</p>					
--	---	--	--	--	--	--

	преземаат независни и квалификувани инспектори, вклучително и Народниот правобранител.					
СТРАТЕШКА ЦЕЛ 6.3:						
Изработени/зајакнати се упатства за Центрите за социјална работа (ЦСР), и персоналот во установите и воспитно–поправните установи за постапување по мерка на децата со девојчиња/момчиња согласно меѓународните стандарди за лишување од слобода.						
Показател 6.3.1: Подобрена е интердисциплинарната надградба на капацитетите на персоналот во установите и воспитно–поправните установи, Центрите за социјална работа (ЦСР) и Службите за пробација на деца како и меѓусекторската/институционалната соработка во случаите на институционализирани и приведени девојчиња/момчиња (и нивните родители/старатели).						
Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај:	
# Изработка/ревидирање на упатства за релевантните стручни лица за постапување по мерка на детето со институционализираните и притворени девојчиња/момчиња и меѓусекторска/агенциска соработка.	<ol style="list-style-type: none"> Постојните упатства за постапување по мерка на детето со институционализираните и притворени девојчиња/момчиња и меѓусекторска/агенциска соработка се изработени/ревидирани согласно меѓународните стандарди за лишување од слобода. При изработката на упатствата земени се предвид <u>ставовите и придонесот</u> на персоналот во институциите и поправните установи, ЦСР, и релевантните ГО/НВО. Ревидираните упатства за постапување по мерка на детето со институционализираните и притворени девојчиња/момчиња и меѓусекторска/агенциска соработка се одобрени од релевантните министерства. 	Државен совет за превенција на детско престапништво, МП, Управа за извршување на санкции	МТСП и останати релевантни институции	2023 - 2026		МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери

<p># Спроведување на интердисциплинарни работилници за вработените во институциите и поправните установи, ЦСР за упатства.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Број на кадар/стручни лица во институциите и поправните установи, Центрите за социјална работа (ЦСР), и релевантните ГО/НВО , кои <u>се заеднички обучени за упатствата</u>. 2. Број на вработени кои <u>се чувствуваат доволно сигурни во својата способност</u> да постапуваат со институционализираните и притворените девојчиња/момчиња по мерка на детето, вклучително и да подготвуваат индивидуални планови, да ја водат програмата за реинтеграција и рехабилитација, да ги подготвуваат децата за предвремено (условно) отпуштање преку индивидуално-приспособени планови за отпуштање, да обезбедат постпенална поддршка и услуги и/или да ги следат предвремено (условно) отпуштените деца. 3. Број на обучен персонал во институциите и поправните установи, ЦСР, и релевантните ГО/НВО кои <u>се чувствуваат сигурни во способноста</u> да соработуваат едни со други. 4. Извршена е најмалку <u>1 мониторинг посета</u> на секој групен дом, воспитно/поправна установа и установа за притвор за деца во судир со законот за да се следи дали обучениот персонал постапува со институционализираните и притворените девојчиња/момчиња на начин кој е по мерка на детето и 	<p>МП, МТСП Државен совет за превенција на детско престапништво</p>	<p>Сите релевантни институции</p>	<p>2024 - 2026</p>	<p>МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери</p>
--	---	---	-----------------------------------	--------------------	---

	<p>дали соработува со релевантните колеги согласно упатствата.</p> <p>5. Обучениот персонал постапува со институционализираните и притворените девојчиња/момчиња на начин кој е по мерка на детето и соработува со релевантните колеги согласно <u>упатствата</u>.</p> <p>6. Број на квалитетни програми за реинтеграција и рехабилитација за институционализираните и притворени девојчиња/момчиња.</p> <p>7. Број на (предвременно) отпуштени деца кои имаат <u>индивидуално-приспособен план за отпуштање</u> изработен од обучен персонал во институциите и поправните установи.</p> <p>8. Број на (предвременно) отпуштени деца на кои им била понудена <u>постпенална поддршка и услуги</u> од страна на обучен персонал на ЦСР.</p> <p>9. Број на предвременно (условно) отпуштени деца на кои им е дадена постпенална помош и поддршка од обучен персонал на ЦСР.</p> <p>10. Во секоја општина спроведени се <u>најмалку 5 основни и 5 работилници за континуирана едукација</u> за новиот и постоен персонал во институциите и поправните установи, ЦСР, и соодветните ГО/НВО.</p>				
--	---	--	--	--	--

СТРАТЕШКА ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 7:

Спречување на сите форми на секундарна виктимизација на децата-жртви и децата сведоци на кривични дела при нивно вклучување во кривично-правниот процес преку почитување на нивните права и гарантирање посебни мерки за заштита во сите фази од кривично-правниот процес.

СТРАТЕШКА ЦЕЛ 7.1:

Почитување на интерсекторските права за правда за децата и специфичните права на децата жртви/сведоци на кривични дела, вклучително и децата жртви на традиции/обичаи и детски труд, со цел спречување на секундарната виктимизација низ процесот на кривичната правда.

Показател 7.1.1: Интерсекторските права за правда за децата и специфичните права на децата жртви и децата сведоци на кривични дела се почитуваат во текот на процесот на кривичната правда.

Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај:	
# Почитување на <u>интерсекторски права за правда за деца</u> во случаите на деца жртви/сведоци на кривични дела во текот на процесот на кривичната правда.	<p>1. <u>Правото на достоинство и емпатија</u> се почитува во сите фази на кривично-правниот процес, т.е. секое дете жртва/сведок се смета за единствено и вредно, со него се постапува со особено должно внимание, а неговите посебни потреби, интереси и приватност се почитуваат и заштитуваат.</p> <p>2. <u>Правото на недискриминација</u> се почитува во сите фази на кривично-правниот процес, односно со секое дете-жртва/сведок се постапува правично и рамноправно, без разлика на</p>	МТСП, МП, МОН,МВР, ДС, НКТЗД	Локални ГО/НВО, Народен правобранител	2023	2026	МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери

	<p>раса, боја на кожа, потекло национална или етничка припадност, пол, род, сексуална ориентација, родов идентитет, припадност на маргинализирана група, јазик, државјанство, социјално потекло, образование, религија или верско уверување, политичко уверување, друго уверување, попреченост, возраст, семејна или брачна состојба, имотен статус, здравствена состојба, лично својство и општествен статус или која било друга основа која е предвидена со закон или со ратификуван меѓународен договор, на родителите/ старателот или на членовите на семејството на детето).</p> <p>3. <u>Првенствено почитување на најдобриот интерес</u> на детето во сите фази на кривичната правда, т.е. секое дете жртва/сведок има право на живот и опстанок, да биде заштитено од секаква форма на злоупотреба или занемарување и да има хармоничен развој.</p> <p>4. <u>Правото на учество се почитува</u> во сите фази на кривично-правниот процес, т.е. секое дете жртва/сведок има право слободно да ги изразува своите ставови, грижи и убедувања, да придонесува кон одлуките кои влијаат на неговиот живот и неговите ставови да се земени предвид.</p> <p>5. <u>Обучени се</u> релевантни стручни лица за примена на интерсекторските права на децата жртви/сведоци. [види показател 7.3.1.]</p>					
# Почитување на специфичните права на децата жртви/сведоци на кривични дела во	<p>1. <u>Се почитува правото на информираност</u>, односно децата жртви/сведоци, нивните родители/старатели и законски застапници се навремено и соодветно информирани за правосудниот</p>	МТСП, МП, МОН,МВР, ДС, НКТЗД	Локални ГО/НВО	2023	2026	МП, УНИЦЕФ и други домашни

<p>текот на процесот на кривичната правда.</p>	<p>систем, судските постапки, нивните права и достапните услуги.</p> <p>2. <u>Се почитува правото на делотворна помош</u>, т.е. на децата жртви/сведоци им се обезбедува интердисциплинарна стручна и координирана помош, вклучително и од лица за поддршка и специјалисти за деца.</p> <p>3. Се почитува <u>правото на приватност</u>, односно децата жртви/сведоци се заштитени од несоодветно изложување во јавноста, медиумите се исклучени од судницата, а информациите за децата жртви/сведоци се доверливи.</p> <p>4. <u>Се почитува правото да се биде заштитен од непотребни процесни дејствија</u>, односно се гарантира континуитет во односите, нема непотребни одложувања, постапките и испрашувањето се по мерка на децата, намален е бројот на разговори, без непотребни контакти, без вкрстено испрашување и без соочување со наводниот сторител.</p> <p>5. <u>Се почитува правото на безбедност</u>, односно постојат соодветни механизми за известување за безбедносните ризици и мерки за заштита на децата жртви/сведоци од заплашување, закани и повреда.</p> <p>6. <u>Се почитува правото на обештетување</u>, т.е. децата жртви/сведоци добиваат обештетување, додека постапките за реинтеграција, закрепнување и обештетување се достапни и по мерка на децата и може да се реализираат во насока на ресторативна правда.</p> <p>7. <u>Се почитува правото на посебни превентивни мерки за особено</u></p>				<p>или странски партнери</p>
--	--	--	--	--	------------------------------

	<p>ранливите деца жртви/сведоци, вклучително и жртви/сведоци на злоупотреба во домот, злоупотреба во институционални услови, сексуална експлоатација и трговија со деца/луѓе.</p> <p>8. Посебно внимание се посветува на правата на децата жртви на <u>традиции/обичаи и детски труд</u>.</p> <p>9. Релевантни стручни лица се обучени за примена на интерсекторските и специфичните права на децата жртви/сведоци. [види показател 7.3.1.]</p>					
СТРАТЕШКА ЦЕЛ 7.2:						
Се применуваат посебни мерки за заштита на децата жртви со цел да се спречи да претрпат секундарна виктимизација и децата сведоци од кривично дело и непотребни оптоварувања додека минуваат низ процесот на кривичната правда.						
Показател 7.2.1: Посебните мерки за заштита на децата жртви и децата сведоци на кривични дела доследно се применуваат во текот на процесот на кривичната правда.						
Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај:	
# Користење на <u>ставовите и искуствата</u> на релевантните стручни лица, меѓусекторските тимови, службите за поддршка на жртвите, локалните ГО/НВО и децата жртви/сведоци на кривични дела (и нивните родители/старатели) како основа за	<p>1. <u>Серија консултации</u> со релевантни стручни лица, меѓусекторски тимови, служби за поддршка на жртвите и деца-жртви/сведоци на кривични дела (и нивните родители/старатели) организирани со цел да се направи попис на постојните посебни мерки за заштита за децата жртви/сведоци, како и мерките што недостасуваат во различните фази од процесот на кривичната правда.</p> <p>2. <u>Серија консултации</u> за <u>ставовите, искуствата и приоритетите</u> на стручните лица, меѓусекторските тимови и службите за поддршка на жртвите во однос</p>	МТСП, МП, МОН, МВР, ДС, НКТЗД	Локални ГО/НВО	2023	2026	МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери

<p>спроведување на посебните мерки за заштита.</p>	<p>на посебните мерки за заштита на децата жртви/сведоци во различните фази од процесот на кривичната правда.</p> <p>3. <u>Серија консултации за ставовите, искуствата и приоритетите</u> на децата жртви/сведоци на кривични дела (и нивните родители/старатели) во однос на посебните мерки за заштита на децата жртви/сведоци во различните фази на кривично-правниот процес.</p> <p>4. Ставовите и искуствата на стручните лица, меѓусекторскиот тим, службите за поддршка на жртвите и децата жртви/сведоци на кривични дела (и нивните родители/старатели) се земени предвид во зајакнувањето на посебните заштитни мерки за децата жртви/сведоци.</p> <p>5. Идентификуван е најмалку еден <u>промотор</u> во системот за правда за деца кој ќе промовира посебни мерки за заштита на национално ниво и можни пилот-проекти за посебни мерки за заштита на општинско ниво.</p>					
<p># Спроведување посебни мерки за заштита на децата жртви/сведоци на кривични дела (и нивните родители/старатели) во текот на процесот на кривична правда.</p>	<p>1. Присуство и помош на лице за поддршка (на жртви) што им се обезбедува на децата жртви/сведоци почнувајќи од првобитното пријавување на случајот и продолжува сè додека таквите услуги повеќе не се потребни.</p> <p>2. <u>Информации и извесност</u> околу одвивањето на судскиот процес и јасни очекувања дадени на децата жртви/сведоци пред нивното вклучување во судскиот процес.</p> <p>3. Истрагите, судењата и другите постапки во случаите во кои се вклучени деца жртви/сведоци <u>експедитивно</u> се процесуираат.</p>	<p>МТСП, МП, МОН,МВР, ДС, НКЗД</p>	<p>Локални ГО/ НВО</p>	<p>2023</p>	<p>2026</p>	<p>МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери</p>

	<p>4. Усвоени се <u>родово-осетливи постапки по мерка на детето</u>, вклучително и посебни соби за разговор со деца, адаптирани судски опкружувања, паузи за време на сведочењето на децата, соодветно закажани рочишта и соодветен систем за известување.</p> <p>5. Се одбегнуваат <u>непотребни контакти</u> децата жртви/сведоци со правосудниот систем, вклучително и преку поттикнување на поединечни разговори и користење на претходно снимени докази.</p> <p>6. <u>Заплашувањето</u> на децата жртви/сведоци се спречува преку обезбедување на родово-осетливо испрашување по мерка на детето и спречување децата жртви/сведоци да се соочат со обвинетиот.</p> <p>7. Се штити <u>приватноста</u> на децата жртви/сведоци, вклучително и преку избегнување на непотребно изложување на јавноста и одржување на доверливост и ограничување на ширењето информации што може да доведат до идентификување на детето.</p> <p>8. Загарантиран пристап до <u>бесплатна правна помош</u> за децата жртви/сведоци и, доколку е во нивен најдобар интерес, на нивно лично име.</p> <p>9. Посебни мерки за заштита усогласени со <u>Национална стратегија за заштита на деца од сите форми на насилството (2020-2025)</u> изработена од НСПНД.</p> <p>10. Релевантните <u>стручни лица се обучени</u> за посебните мерки за заштита на децата жртви/сведоци. <i>[види показател 7.3.1.]</i></p>					
--	---	--	--	--	--	--

СТРАТЕШКА ЦЕЛ 7.3:

Изработени/надogradени се интердисциплинарните упатствата за интерсекторски и специфични права и посебни мерки на заштита за децата жртви и децата сведоци на кривични дела кои се вклучени во процесот на кривичната правда, и зајакнати се капацитетите на стручните лица што работат на случаите на деца жртви/сведоци на кривични дела за примена на упатствата преку систематско и континуирано надградување.

Показател 7.3.1: Надogradени интердисциплинарни упатства за интерсекторски и специфични права и посебни мерки на заштита за децата жртви и децата сведоци на кривични дела кои се вклучени во процесот на кривичната правда, и капацитети на стручните лица за примена на упатствата, преку систематско и континуирано надградување.

<p># Надogradување на интердисциплинарните упатства за стручните лица од социјална заштита, стручните лица од областа на правдата за деца и вработените во ГО/НВО за правата и посебните мерки за заштита на децата жртви/сведоци на кривични дела.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Надogradени се</u> интердисциплинарните упатства за правата и посебните мерки за заштита на децата жртви/сведоци на кривични дела за стручните лица од социјалната заштита, стручните лица од правдата за деца и персоналот на ГО/НВО. 2. Интердисциплинарните упатства за правата и посебните мерки за заштита на децата жртви/сведоци на кривични дела за стручните лица од социјалната заштита, стручните лица од правдата за деца и персоналот на ГО/НВО се одобрени од релевантните министерства. 	<p>МТСП, МП иостанати релевантни институции</p>	<p>Локални ГО/ НВО</p>	<p>2023</p>	<p>2026</p>	<p>МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери</p>
<p># Зајакнување на капацитетите на стручните лица за социјална заштита, стручните лица за правда за деца и вработените во ГО/НВО во секоја општина.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Во секоја општина се спроведуваат <u>интердисциплинарни работилници</u> за упатствата за стручните лица од правдата за деца, стручните лица за социјална заштита и персоналот на ГО/НВО. 2. Стручните лица за правда за деца, стручните лица за социјална заштита и вработените во ГО/НВО во секоја општина <u>се обучени за упатствата</u>. 3. Обучените стручни лица за правда за деца, стручните лица за социјална заштита и 	<p>МТСП, локална</p>	<p>ДСПДП, НКТЗДЗЗ,</p>	<p>2023</p>	<p>2026</p>	<p>МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски</p>

	<p>вработените во ГО/НВО во секоја општина се чувствуваат сигурни во својата способност да ги применат правата и посебните мерки за заштита за децата жртви/сведоци на кривични дела.</p> <p>4. Извештај од Националното координативно тело за заштита на децата од злоупотреба и занемарување (НКТЗДЗЗ)/Народен правобранител за спроведени редовни и вонредни стручни надзори за да се оцени дали обучените стручни лица на ЦСР, Службите за пробација на деца и/или ГО/НВО подготвуваат квалитетни извештаи за околностите и личноста на детето и извештаи пред изрекувањето на пресудата и формулираат добро аргументирани препораки во согласност со упатствата (правилник/прирачник).</p> <p>5. Обучените стручни лица за правда за деца, стручните лица за социјална заштита и вработените во ГО/НВО во секоја општина ги применуваат правата и посебните мерки за заштита на децата жртви/сведоци на кривични дела <u>согласно упатствата</u>.</p> <p>6. <u>Спречена е секундарна</u> <u>виктимизација</u> на децата жртви во текот на процесот на кривичната правда.</p> <p>7. Спречени се непотребни оптоварувања на децата сведоци во текот на процесот на кривичната правда.</p> <p>8. Во секој плански регион се спроведени најмалку <u>5 работилници за основни обуки на нови и прераспоредени и 5 работилници за континуирана обука на</u> стручните лица за правда за деца, стручните лица за социјална заштита и вработените во ГО/НВО за примена на правата и посебните мерки за заштита на децата жртви/сведоци</p>	самоуправа, ГО/НВО	Народен правобранител			партнери
--	--	-----------------------	--------------------------	--	--	----------

	на кривично дело според упатствата.					
--	-------------------------------------	--	--	--	--	--

СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 8:

Формирани се постојани меѓусекторски тимови за постапување со децата-жртви и децата сведоци на кривични дела и нивните родители/старатели, со цел да се обезбедат координирани и ефективни услуги и безбедно опкружување во текот на нивната вклученост во процесот на правда за деца.

СТРАТЕШКА ЦЕЛ 8.1:

Формирани се постојани меѓусекторски тимови за деца-жртви, вклучително и децата жртви на традиции/обичаи и детски труд, како и децата сведоци на кривични дела и нивните родители/старатели и, кои се усогласени со Национална стратегија за заштита на деца од сите форми на насилството (2020-2025)

Индикатор 8.1.1: Формирани и функционални се постојните меѓусекторски тимови за децата жртви и децата сведоци, кои своите дејствија ги преземаат во т.н. Детски куќи.

Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај:	
# Формирани се постојани меѓусекторските тимови за децата жртви/сведоци на кривични дела <u>кои своите дејствија ги преземаат во „Детски куќи“.</u>	<ol style="list-style-type: none"> Во <u>Детските куќи</u> се постапува со децата жртви/сведоци (и нивните родители и семејства) на сексуална злоупотреба и експлоатација, трудова експлоатација, трговија со луѓе, семејно насилство, традиции/обичаи, детски труд, насилство во училиштата, компјутерски криминал и други форма на насилство. <u>Локацијата и видовите на услуги</u> обезбедени во Детската куќа се предмет на договор меѓу засегнатите институции, вклучително и водењето на случаи, водењето евиденција, истражните/форензички интервјуа аудио/видео снимки, медицинските услуги, психосоцијалната поддршка и/или терапевтските услуги. <u>Потпишан е Протокол меѓу институциите</u> кои работат во Детската куќа, вклучително и полицијата за деца, 	МТСП, НКТЗДЗЗ	Сите релевантни институции и ГО/НВО	2023	2026	МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери

	<p>обвинителството за деца, судот за деца, специјализираните медицински услуги, службите за социјална заштита, меѓусекторските тимови и услуги за поддршка на деца жртви.</p> <p>4. <u>Основана е најмалку една Детска куќа</u> на ниво на плански регион, за децата жртви/сведоци и нивните родители/старател</p> <p>5. Децата жртви/сведоци и нивните родители/старатели добиле меѓусекторски услуги во Детската куќа и/или преку ефективно упатување во зависност од потребите на детето.</p> <p>6. Во Детските куќи постои <u>функционален систем за водење случаи</u> на деца жртви/сведоци и нивните родители/старатели.</p> <p>7. Информациите за децата жртви/сведоци и нивните родители/старатели се собрани во <u>една база на податоци</u> и споделени меѓу различните засегнати институции.</p> <p>8. Бројот на истражни/форензички разговори со децата жртви/сведоци е намален на еден разговор или, по исклучок во вонредни околности, две разговори по дете и аудио/видео снимки од разговорите кои се користат како доказ во судските постапки.</p> <p>9. Број на деца жртви/сведоци на кои им се обезбедени медицински услуги согласно потребите за децата во Детските куќи или упатени на медицински услуги.</p> <p>10. Бројот на деца-жртви/сведоци на кои во Детските куќи (и нивните родители/старатели) им е обезбедена родово-базирана психосоцијална поддршка и/или терапевтски услуги по мерка на детето со пристап кој воден од доживеаната траума или кои биле упатени до соодветните служби.</p> <p>11. <u>Информативни сесии за родители/старатели</u> за потребата од психосоцијална и терапевтска помош за децата жртви/сведоци.</p> <p>12. Националното координативно тело за заштита на децата од злоупотреба и занемарување (НКТЗДЗЗ) ги координира службите на Детските куќи на национално ниво.</p> <p>13. Услугите обезбедени во Детските куќи се усогласени со <u>Национална стратегија за заштита на деца од сите форми на насилството (2020-2025)</u> изработена од страна на</p>					
--	---	--	--	--	--	--

	НКТЗДЗЗ.					
СТРАТЕШКА ЦЕЛ 8.2:						
Изработени се меѓусекторски упатства за засегнатите институции за давање услуги во Детските куќи на децата жртви/сведоци и нивните родители/старатели , додека капацитетот на засегнатите институции за примена на меѓусекторските упатства е зајакнат преку систематска и континуирана надградба на капацитетите.						
Показател 8.2.1.: Изработени се меѓусекторски упатства за давање услуги во Детските куќи на децата жртви/сведоци и нивните родители/старатели од страна на полицијата, обвинителство, судовите, специјализираните медицинските лица, стручните лица од ЦСР, меѓусекторски тимови и услуги за поддршка на децата жртви. Надграден е капацитетот на засегнатите институции да ги применуваат меѓусекторските упатства преку систематска и континуирана надградба на капацитетите.						
# Изработка на интердисциплинарни упатства за засегнатите институции за давање услуги во Детските куќи.	<ol style="list-style-type: none"> Изработени се интердисциплинарни упатства за давање услуги на децата жртви/сведоци и нивните родители/старатели во Детските куќи Интердисциплинарните упатства за давање услуги на децата жртви/сведоци и нивните родители/старатели во Детската куќа се одобрени од релевантните министерства. 	МТСП, НКТЗДЗЗ	Сите релевантни институции и ГО/НВО	2023	2024	МТСП
# Зајакнување на капацитетите на полицијата, обвинителството, судовите, специјализираните медицински служби, службите за социјална заштита, меѓусекторските тимови за спроведување на интердисциплинарните упатства за услугите и за поддршка на децата жртви.	<ol style="list-style-type: none"> Спроведени се <u>интердисциплинарни работилници</u> за упатствата Стручните лица од различните органи се обучени за упатствата. Извршени се најмалку 2 надзори од страна на Националното координативно тело за заштита на децата од злоупотреба и занемарување (НКТЗДЗЗ) за да се оцени дали обучените засегнати институции обезбедуваат услуги во согласност со упатствата. Обучените засегнати институции обезбедуваат услуги во Детските куќи според упатствата. 	МТПС, НКТЗДЗЗ	МВР, МП МЗ, МОН	2024	2025	МТСП

СТРАТЕШКА ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 9:

Децата кои се во контакт/судир со законот се поттикнати да учествуваат во одлучувањето во врска со прашањата што ги засегаат, а на нивните ставови и грижи им е дадено должно внимание во текот на целиот процес на правда за деца.

СТРАТЕШКА ЦЕЛ 9.1:

Остварен е напредок во ставовите/пристапите на стручните лица за социјална заштита, стручните лица за правда за деца и другите релевантни чинители од носење одлуки во име на децата во контакт/судир со законот до поттикнување на учество на децата во процесите на донесување одлуки и судските постапки за деца.

Показател 9.1.1: Децата во контакт/судир со законот, вклучително и ранливите деца кои се изложени на ризик да дојдат во судир со законот и особено ранливите деца, се поканети да учествуваат во процесите на донесување одлуки и постапките на правда за деца и да ги изразат своите ставови и грижи за прашањата од правдата за деца во кои се вклучени и/или кои ги засегаат.

Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај:	
# Поттикнување на промена на ставот на релевантните чинители да ги поканат децата во контакт/судир со законот слободно да ги изразат своите	<ol style="list-style-type: none">1. <u>Ранливите деца кои се изложени на ризик да дојдат во судир со законот</u>, слободно ги изразуваат своите ставови и загрижености во однос на програмите и услугите за секундарна превенција.2. <u>Децата под минималната возраст за кривична одговорност што се впуштиле во престапничко однесување</u>, слободно ги изразуваат своите ставови и грижи во врска со програмите и услугите за рана интервенција.3. <u>Децата во судир со законот</u> слободно ги изразуваат своите ставови и грижи кога стручните лица за социјална заштита и/или вработените во ГО/НВО го подготвуваат	Сите релевантни институции	ДСПДП, Народен правобранител, ГО/НВО, МОФ, МЗМП	2023	2026	МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери

<p>ставови и грижи за сите работи што ги засегаат во текот на процесот на правда за деца.</p>	<p>својот извештај за околностите и личноста на детето/извештајот пред донесување пресуда.</p> <p>4. <u>Децата во судир со законот</u> слободно ги изразуваат своите ставови и грижи за време на судските рочишта, или директно или преку претставник или соодветно тело.</p> <p>5. <u>Децата жртви/сведоци</u> на кривични дела слободно ги изразуваат своите ставови и грижи во врска со сведочењето на суд.</p> <p>6. <u>Децата жртви/сведоци на кривични дела</u> слободно ги изразуваат своите ставови и грижи во врска со услугите за реинтеграција и закрепнување.</p> <p>7. <u>На особено ранливите деца</u>, вклучително и девојчињата, децата кои живеат/работат на улица, децата во институции и поправни установи, деца со попреченост, децата Роми/децата од малцински групи, децата со ХИВ/СИДА, децата ЛГБТКИ и жртвите на сексуална злоупотреба и традиции/обичаи, им се овозможува изразување на нивните ставови и грижи околу прашањата што ги засегаат.</p> <p>8. <u>Ставовите/пристапите</u> на стручните лица за социјална заштита, стручните лица за правда за деца и другите релевантни чинители се промениле од донесување одлуки во име на децата во контакт/судир со законот до нивно поттикнување да учествуваат во процесите на донесување одлуки и постапките за правда за деца.</p> <p>9. Релевантните <u>стручни лица се обучени</u> за правото на учество на децата во контакт/судир со законот. <i>[види показател 3.3.1. и показател 7.3.1.]</i></p>					
<p># Земање предвид на ставовите и грижите на децата во контакт/судир со законот во текот на процесот на</p>	<p>1. <u>Стручните лица за социјална заштита даваат соодветна тежина</u> на ставовите и грижите на децата во контакт/судир со законот во согласност со нивната возраст и зрелост.</p> <p>2. Стручните лица за социјална заштита на децата во контакт/судир со законот им ги објаснуваат <u>причините</u> зошто не можеле да ги земат предвид нивните ставови и грижи.</p> <p>3. <u>Стручните лица за правда за деца даваат соодветна тежина</u> на ставовите и грижите на децата во контакт/судир со законот во согласност со нивната возраст и</p>					

правда за деца.	зрелост. 4. Стручните лица за правда за деца на децата во контакт/судир со законот им ги објаснуваат <u>причините</u> зошто не можеле да ги земат предвид нивните ставови и грижи.					
-----------------	---	--	--	--	--	--

СТРАТЕШКА ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 10:

Правната рамка за правда за деца е подобрена во согласност со меѓународните стандарди, а единаесетте стратешки приоритетни области за правдата за деца се вградени во примарното и/или секундарното законодавство.

СТРАТЕШКА ЦЕЛ 10.1:

Континуираниот процес на подобрување и усогласување на правната рамка за правда за децата, како примарното, така и секундарното законодавство, е разгледан и координиран со релевантните засегнати страни.

Показател 10.1.1: Примарното законодавство за правда за деца и секундарното законодавство, од типот на подзаконски акти, правилници, регулативи, уредби и/или упатства, се дискутирани, ревидирани и осмислени/надградени со цел целосно да се усогласат со принципите и одредбите на Конвенцијата за правата на детето и другите меѓународни стандарди за правда за децата.

Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај:	
# Организирање на <u>национални тркалезни маси со релевантните чинители</u> за тие да се договорат околу потребните подобрувања и усогласување на примарното и секундарното законодавство за	<ol style="list-style-type: none"> 1. Релевантните чинители се договараат околу сеопфатна листа на <u>потребните подобрувања</u> на примарните посебни закони (lex specialis) и општите закони (lex generalis) што се однесуваат на детето. 2. <u>Единаесетте стратешки приоритетни области</u> за правда за деца се вградени во изменетиот Закон за правда за деца. 3. Реализација на секундарни превентивни програми за ранливите деца изложени на ризик да дојдат во судир со законот (и нивните родители/старатели и семејства) во согласност со законски определените надлежности. 4. Реализација на програмите за рана интервенција за <u>децата под минималната возраст за кривична одговорност</u> кои 	МП, ДСПДП	Сите надлежни институции	2023	2026	МП, Гордана

правдата за децата.	<p>се впуштиле во престапничко однесување (<МВКО) (и нивните родители/старатели и семејства) во согласност со законски определените надлежности.</p> <p>5. Специфичните теми за <u>децата во судир со законот се инкорпорирани во секундарното законодавство</u>, вклучително специјализацијата на институциите и стручните лица, меѓусекторската соработка, правичното судење и постапување, мерките засновани во заедницата и предвременото отпуштање од поправна установа.</p> <p>6. Специфичните теми за <u>децата жртви/сведоци на кривични дела</u> се инкорпорирани во подзаконските акти, вклучително и нивните права, посебните мерки за заштита и интегрираните мултидисциплински и меѓусекторски услуги.</p> <p>7. <u>Интерсекторските (cross cutting/вкрстени) теми за децата во контакт/судир со законите се инкорпорирани во секундарното законодавство</u>, вклучително и посебното внимание за особено ранливите деца, учеството на деца, интердисциплинарната обука на стручните лица, управувањето со податоци и подигање на свеста за прашањата за правдата за децата.</p> <p>8. <u>Изработена е верзија на изменетиот Закон за правда за децата</u> која е по мерка на детето и е објавена и достапна на децата и нивните родители/старатели.</p>					
Показател 10.1.2: Системска и континуирана надградба на капацитетите на стручните лица за правда за деца и стручните лица за социјална заштита кои постапуваат во случаите на деца во контакт/судир со законот за (изменетата) правна рамка за правда за деца.						
Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:
# Организирање <u>интердисциплинарни работилници за релевантните стручни лица да стекнат знаење за (изменетата)</u>	<p>1. Стручните лица за правда за деца и стручните лица за социјална заштита <u>се информирани за</u> (изменетата) правна рамка за правда за децата во секоја општина.</p> <p>2. Стручните лица за правда за деца и стручните лица за социјална заштита во секоја општина се чувствуваат сигурно во својата способност да ја применат (изменетата) законска рамка за правда за децата.</p>	МП	Сите надлежни институции и плански региони	2023	2025	МП

законска рамка за правда за деца на ниво на општина.	<p>3. Законот за правда за деца го применуваат <u>обучени стручни лица</u> кои работат на случаи на деца во контакт/судир со законот.</p> <p>4. Секундарното законодавство за правда за деца се <u>применува од обучени стручни лица</u> кои работат на случаи на деца во контакт/судир со законот.</p>					
--	---	--	--	--	--	--

СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 11:

Подигната свест кај пошироката јавност, медиумите, родителите и стручните лица, за превенцијата на детското престапништво, правата на децата во контакт/судир со системот за правда (за деца) и влијанието на системот за правда (за деца) врз децата.

СТРАТЕШКА ЦЕЛ 11.1:

Континуиран процес на подигање на свеста во координација со релевантните чинители околу прашањата на правдата за деца, со посебно внимание на правата и различното влијание на процесот на правдата (за деца) врз особено ранливите категории деца.

Показател 11.1.1: Иницијативите за подигање на свеста за правдата за децата се изработени заедно со релевантните чинители, усогласени со иницијативите за подигање на свеста инкорпорирани во другите национални стратегии, а свеста за правдата за децата е подигната на национално ниво.

Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај:	
# Организирање иницијативи за подигање на свеста за правдата за децата меѓу пошироката јавност, медиумите,	<p>1. Зголемена е свеста на <u>спречувањето на детско престапништво</u> кај релевантните засегнати страни.</p> <p>2. Зголемена е свеста на <u>правата на децата</u> во судир со законот и децата жртви/сведоци кај релевантните засегнати страни.</p> <p>3. Децата во контакт/судир со системот за правда (за деца) се <u>консултирани</u> за време на изработката на иницијативите за подигање на свеста за правдата за децата.</p> <p>4. Зголемена е свеста на општата јавност, медиумите, родителите и стручните лица за <u>влијанието што поминувањето низ системот за правда (за деца)</u> го има врз децата во судир со законот и децата жртви/сведоци на кривични дела.</p>	МП, ДС, МТСП	Агенција за аудио-визуелни услуги	2023	2026	МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери

<p>родителите и социјалната заштита, правдата за деца, стручните лица од образованието и здравството на национално ниво.</p>	<p>5. Зголемена е свеста меѓу релевантните засегнати страни за <u>влијанието што поминувањето низ системот за правда (за деца)</u> го има врз децата во судир со законот и децата жртви/сведоци на кривични дела.</p> <p>6. Во текот на иницијативите за подигнување на свеста, се посветува специфично внимание на различното/поголемото влијание што системот за правда (за деца) го има врз особено ранливите категории на деца во контакт/судир со законот, како на пр. девојчињата, децата кои живеат/работат на улица, децата во институции и притвор, децата со попреченост, децата Роми и децата од малцински групи, децата со ХИВ/СИДА, децата ЛГБТКИ и жртвите на сексуална злоупотреба и штетни традиции/обичаи.</p> <p>7. <u>Почитување и придржување до Кодекс на новинарите на Македонија</u> кога станува збор за почитувањето на приватноста/објавувањето на информации за децата во судир со законот, вклучително особено ранливите категории и децата под минималната возраст за кривична одговорност и децата жртви/сведоци на кривични дела.</p>					
--	--	--	--	--	--	--

СТРАТЕШКА ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 12:

Воспоставен ефикасен и делотворен национален систем за управување со податоците за правда за деца, се собираат расчленети податоци за децата во контакт/судир со законот и се следи системот на правда за деца.

СТРАТЕШКА ЦЕЛ 12.1:

Воспоставен е интегриран национален систем за управување со податоците за правда за деца, во тесна координација со релевантните засегнати страни, а податоците за правдата за деца се собираат, расчленуваат, анализираат и поднесуваат, и се врши следење на системот на правда за деца.

Показател 12.1.1: Воспоставен е национален систем за управување со податоците за правдата за деца и податоците што се однесуваат на различните категории на деца во контакт/судир со законот се собираат, расчленуваат, анализираат и се пријавуваат на годишно ниво.

Активности:	Очекувани резултати:	Надлежен орган:	Партнери:	Временска рамка:		Буџет:
				Почеток:	Крај:	

<p># Воспоставување <u>интегриран</u> <u>национален</u> <u>систем</u> за управување со податоци за правдата за деца за да се обезбеди развој на политики, структури, постапки, надградба на човечки капацитети и испорака на услуги и финансии засновани на докази.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ДСПДП, НКТЗДЗЗ и другите релевантни чинители утврдиле <u>показатели со кои го оценуваат</u> напредокот и собираат веродостојни расчленети податоци за правдата за децата. 2. ДКСКС, НКТЗДЗЗ и ДЗС имаат зајакнати капацитети да собираат, анализираат и да ги пријавуваат податоците кои се однесуваат на ранливите деца изложени на ризик да дојдат во судир со законот, децата под минималната возраст за кривична одговорност кои се впуштиле во престапничко однесување, децата во судир со законот и децата жртви/сведоци на кривични дела вклучени во судскиот процес. 3. <u>Воспоставен е електронски систем за податоци</u> во сите релевантни институции за социјална заштита и правда за деца. 4. Податоците се расчленуваат според возраст, пол и етничка припадност на децата, видовите на дела и општината. 5. Податоците за правда за деца се собираат од релевантните институции со одговорности за правда за деца на годишно ниво. 6. ДКСКС и НКТЗДЗЗ во соработка со ДЗС, ги анализираат податоците за правдата за деца на годишно ниво. 7. ДКСКС и НКТЗГ <u>изготвуваат годишни извештаи</u> за успешноста на системот за социјална заштита и системот за правда за деца и криминолошкиот профил на децата во контакт/судир со законот (утврдување на ризик фактори). 8. Податоците за правда за деца <u>се користат за изработка и спроведување на политики засновани на докази</u>, развој на структури и процедури, надградба на човечки ресурси, утврдување на потребите за развој на капацитети, подобрување на реализацијата на услуги и финансирање. 9. Податоците за правда за деца <u>се користат за следење на системот за правда за деца</u>. 	<p>МП, Државен завод за статистика, ДСПДП</p>	<p>Сите иснституции, НВО Народен правобранител</p>	<p>2023</p>	<p>2026</p>	<p>МП, УНИЦЕФ и други домашни или странски партнери</p>
---	---	---	--	-------------	-------------	---